

บทที่ 3

บทบาทของจังหวัดชลบุรีในภาคตะวันออก

3.1 ลักษณะทางกายภาพ

3.1.1 ที่ตั้ง

ภาคตะวันออกตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 11 องศา 39 ลิปดาถึง 14 องศา 30 ลิปดาเหนือ และเส้นแวงที่ 100 องศา 52 ลิปดา ถึง 102 องศา 58 ลิปดาตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี นครราชสีมา และบุรีรัมย์

ทิศใต้ ติดต่อกับอ่าวไทย

ทิศตะวันออก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐกัมพูชาประชาธิปไตย

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอ่าวไทย

ภาคตะวันออกประกอบด้วยจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา และนครนายก รวม 8 จังหวัด โดยมีขนาดพื้นที่เป็นอันดับที่ 5 ของประเทศหรือประมาณพื้นที่ร้อยละ 7.5 ของพื้นที่รวมทั้งประเทศโดยพื้นที่รวมทั้งประเทศ 320,696,888 ไร่ โดยภาคตะวันออกมีพื้นที่รวมกัน 36,502.503 ตารางกิโลเมตร หรือ 22,814,064.3 ไร่ ในปี 2537 จำนวนประชากร 3,860,129 คน และความหนาแน่นประชากรประมาณ 930 คนต่อตารางกิโลเมตร

3.1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

1) ภาคตะวันออกตอนบน มีเนื้อที่ประมาณ 19,000 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่บนลุ่มแม่น้ำบางปะกง ซึ่งครอบคลุมจังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี และสระแก้ว ภูมิประเทศเป็นที่ราบระหว่างภูเขา โดยเป็นที่ราบและเนินตอนรวมถึงร้อยละ 80 และเป็นพื้นที่ภูเขาเพียงร้อยละ 20 ที่ราบและที่ดอนมีลักษณะสูงๆ ต่ำๆ ความสูงจากร่องน้ำไม่เกิน 30 เมตร ความลาดน้อยกว่าร้อยละ 2 ประมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1,000 มิลลิเมตร ต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 28 องศาเซลเซียสและความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 75

แผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงขอบเขตของจังหวัดและอำเภอ
 MAP OF EASTERN REGION SHOWING CHANGWAT AND AMPHOE BOUNDARIES

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.1

ตาราง 3.1 การแบ่งเขตการปกครองจำแนกเป็นรายจังหวัด พ.ศ. 2536

จังหวัด	อำเภอ	กิ่งอำเภอ	เทศบาล	สุขาภิบาล	ตำบล	หมู่บ้าน
ฉะเชิงเทรา	9	2	2	15	92	803
ปราจีนบุรี	7	-	3	16	122	1,182
ชลบุรี	10	-	7	17	91	653
ระยอง	6	-	3	12	56	367
จันทบุรี	7	2	3	12	74	628
ตราด	5	1	1	6	38	235
นครนายก	4	-	1	4	41	397
สระแก้ว	6	1	2	6	53	576
ภาคตะวันออก	52	6	20	82	514	4,265

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง มีเนื้อที่ประมาณ 17,500 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยลุ่มน้ำขนาดเล็กหลายลุ่มน้ำ ซึ่งครอบคลุมจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี ลุ่มน้ำขนาดใหญ่ที่สุดคือ ลุ่มน้ำจันทบุรี-คลองตะเอนด์ แต่มีขนาดเพียง 1 ใน 6 ของพื้นที่ลุ่มน้ำบางปะกงเท่านั้น พื้นที่ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 เป็นที่ดอนและภูเขาที่ดอนมีลักษณะสูง ๆ ต่ำ ๆ สูงจากระดับน้ำ 30-150 เมตร มีความลาดเอียงร้อยละ 2-10 ส่วนที่ราบมีเพียงร้อยละ 10 ปริมาณฝนตกเฉลี่ยค่อนข้างสูงถึง 3,000 มิลลิเมตรต่อปี อุณหภูมิเฉลี่ย 27 องศาเซลเซียสและความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 80

3.1.3 ทรัพยากรธรรมชาติ

3.1.3.1 ทรัพยากรแร่ธาตุ

ทรัพยากรแร่ธาตุ จากลักษณะทางธรณีวิทยาพบว่า ทรัพยากรธรณีที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ประกอบด้วย

1) รัตนชาติ (Gunstone) ที่เรียกว่าพลอยแดง พลอยเขียวและพลอยบุษราคัมพบในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี และอำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด ปัจจุบันมีการขุดพลอยกันอย่างกว้างขวาง และเนื่องจากทำรายได้เป็นอย่างดีให้แก่ผู้ขุด

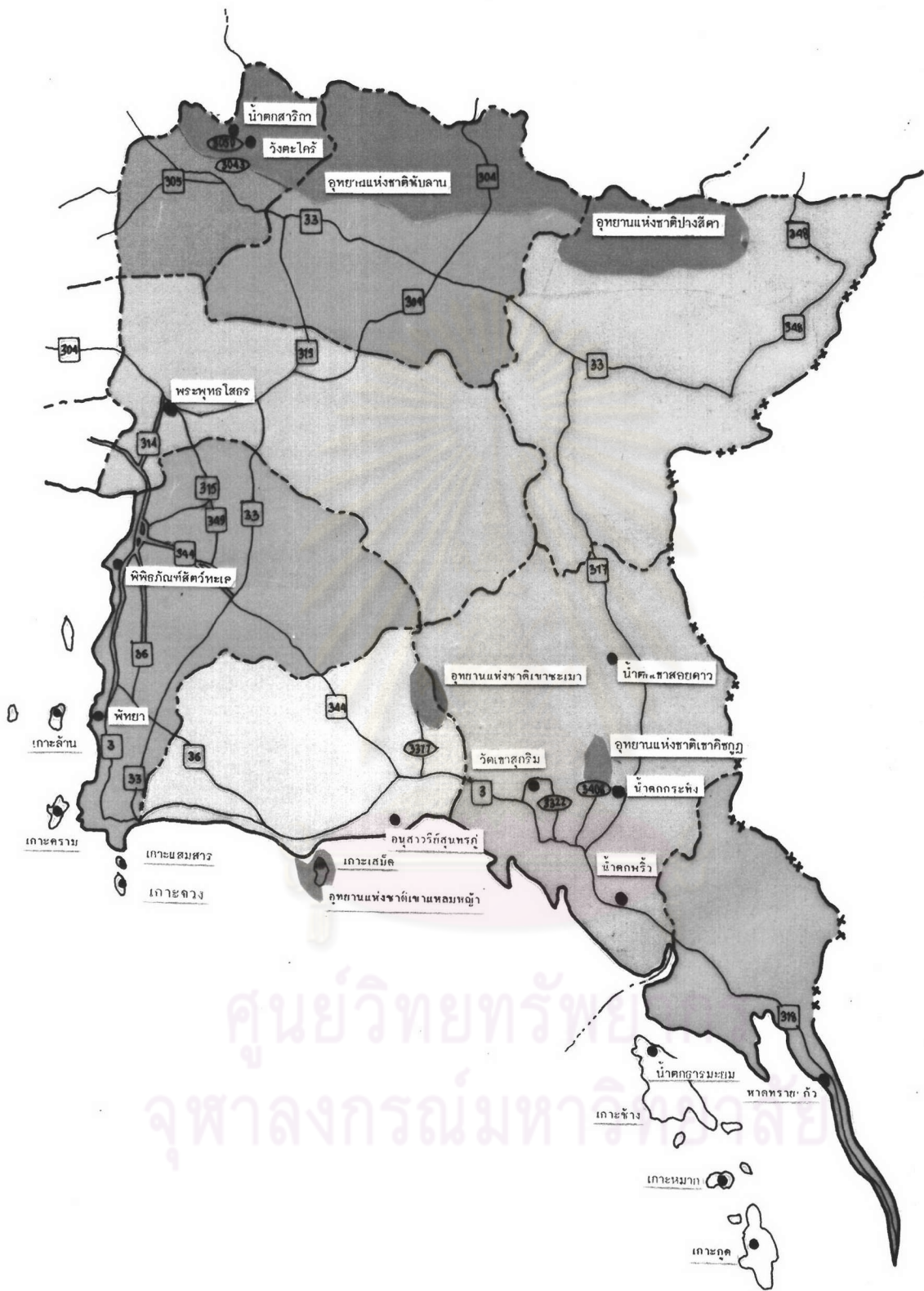
2) ทรายแก้ว (Silica) เป็นทรายบริสุทธิ์ร้อยละ 9.5 ใช้ประโยชน์ในอุตสาหกรรมแก้ว พบบริเวณอำเภอแกลง จังหวัดระยอง และเขตต่อเนื่องตามชายฝั่งทะเลจากอำเภอขลุง อำเภอแหลมงอบ อำเภอเมืองตราดไปจนถึงตอนบนของอำเภอคลองใหญ่

3) เหล็ก มีอยู่ในเขตรอยต่อของจังหวัดชลบุรีและฉะเชิงเทรา และปราจีนบุรี และตามชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยตอนใน

4) ก๊าซธรรมชาติ ในบริเวณอ่าวไทย จังหวัดระยอง

นอกจากนี้ก็มีแร่ธาตุอื่น ๆ ได้แก่ พลวง ดีบุก ทองคำ แลทเทอร์ไลท์ มังกานีส ทองแดง โคลไรท์ กราไฟท์ ทังสแตน คิวไรต์ เฟลสปาร์ และซีเมนต์ เป็นต้น

แผนที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือแสดงสถานที่สำคัญ
 PLACES OF INTEREST IN EASTERN REGION

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนที่ 3.2

แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการพัฒนาจังหวัดชลบุรี

3.1.3.2 แหล่งน้ำใต้ดิน

เมื่อพิจารณาฐานอุทกธรณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดจากลักษณะภูมิประเทศและชนิดของหินอุ้มน้ำ (Aquifers) สามารถแบ่งเขตแหล่งน้ำใต้ดินได้ดังนี้

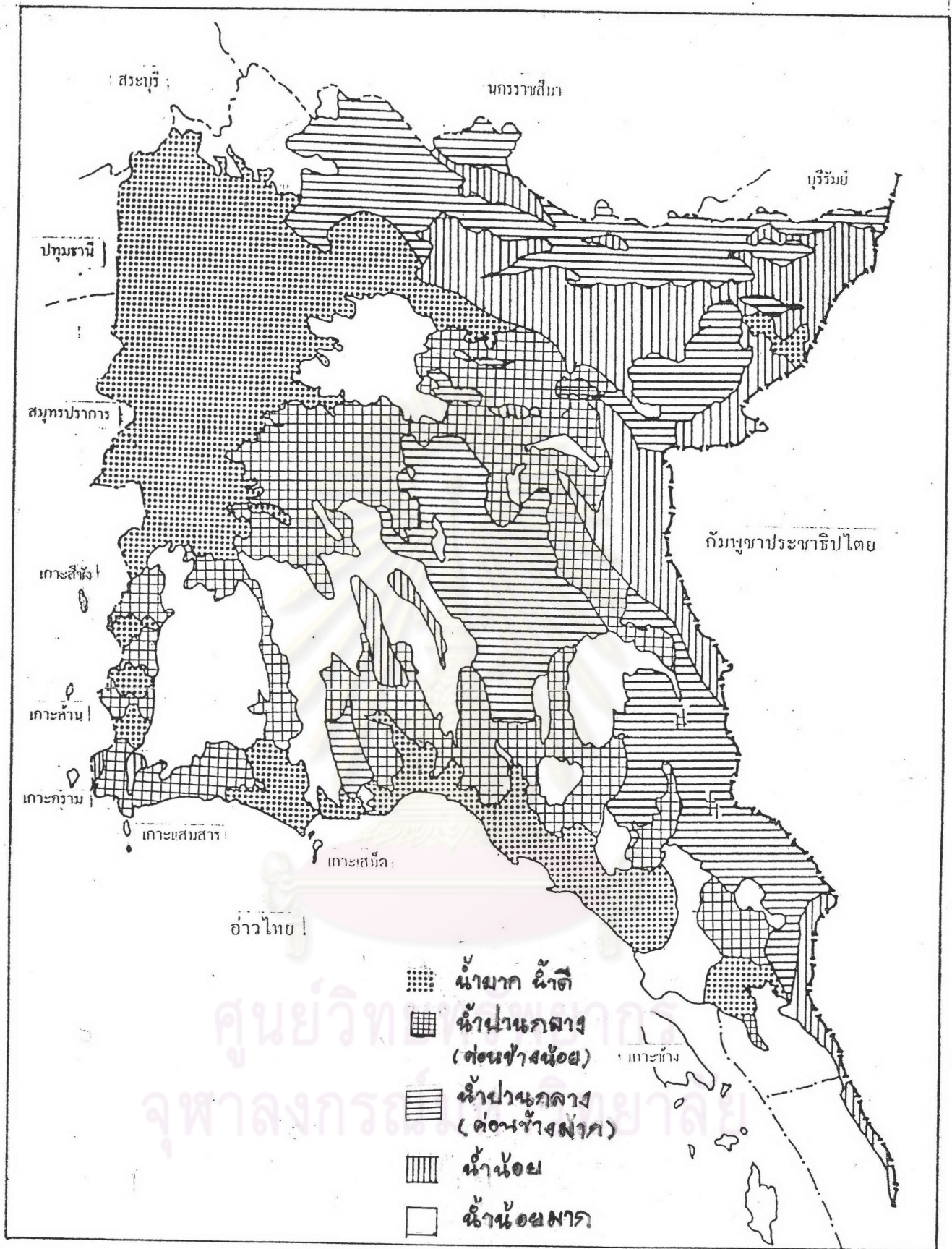
1) เขตที่กว้างขวางมีปริมาณน้ำมาก ส่วนมากพบบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำดินดอนสามเหลี่ยม ปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเล ความหนาของหินทางด้านตะวันตกยาวประมาณ 15 เมตร และหนาประมาณ 250 เมตร บริเวณที่ราบชายฝั่งทางตอนใต้ของภาค เขตนี้พบในน้ำตั้งแต่ 10-100 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำบางปะกง ชายฝั่งทะเลและสองฝั่งแม่น้ำตั้งแต่จังหวัดระยองถึงจังหวัดตราด แต่น้ำบริเวณนี้จะเค็มกร่อย

2) เขตพื้นที่ที่กว้างขวาง แต่มีปริมาณน้ำน้อยพบใกล้กับเขตแรก อยู่ลึกจากฝั่งทะเลเข้าไปและพบบริเวณชายฝั่งของจังหวัดชลบุรีและบางส่วนของจังหวัดระยอง เขตนี้เป็นหินแกรนิต หินแข็งใกล้เขา ความหนาของหินน้อยกว่า 50 เมตร ให้น้ำระหว่าง 2-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง คุณภาพดีพอใช้นอกจากบริเวณใกล้ฝั่งทะเล

3) เขตพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำปานกลาง มีบริเวณไม่กว้างขวางนักอยู่ทางตอนเหนือ ใต้แนวเทือกเขาสันกำแพงและด้านตะวันออกในเขตจังหวัดปราจีนบุรี นอกจากนี้พบเป็นบริเวณเล็กๆ ทางตอนกลางค่อนไปทางใต้ของภาค และชายฝั่งทะเลบางตอนของจังหวัดชลบุรี ชั้นน้ำได้จากรอยแยกหรือโพรงหินปูน ความหนาของชั้นหินประมาณ 2,400 เมตร ให้น้ำปานกลาง มีคุณภาพระหว่าง 5-35 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

4) เขตพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำน้อย มีปริมาณระหว่าง 5-10 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง บริเวณเทือกเขาสันกำแพงทางตอนเหนือ ในเขตจังหวัดนครนายกและปราจีนบุรี ที่สูงตอนกลางและเทือกเขาบรรทัดทางด้านตะวันออกในเขตจังหวัดจันทบุรี

5) เขตพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำน้อยมากหรือไม่มีเลย ส่วนใหญ่น้ำน้อยกว่า 2 ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง พบในเขตอำเภอสนามชัยเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา และบริเวณทางตอนใต้ของจังหวัดชลบุรี ต่อเนื่องไปถึงบางส่วนของจังหวัดระยอง ตอนใต้ของจังหวัดชลบุรีและบางส่วนของจังหวัดตราด

แหล่งน้ำใต้ดินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

<p>แผนที่ 3.3</p>	<p>แนวทางการปรับปรุงโครงสร้างการพัฒนาจังหวัดชลบุรี</p>	
-------------------	--	---

3.1.3.3 ทรัพยากรดิน

1) ลักษณะดิน ดินในภาคตะวันออกเฉียงตอนบนส่วนใหญ่เป็นดิน Alluvial ซึ่งเกิดจากน้ำพัดพามาทับถม มีการระบายน้ำเลว ความสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง สำหรับภาคตะวันออกเฉียงตอนล่างส่วนใหญ่เป็นดิน Gray Podzolic และดิน Red-Yellow Podzolic ในบริเวณที่ราบหรือสูง ๆ ต่ำ ๆ ส่วนในบริเวณที่ดอนที่สูงถึงสูงชัน เป็นดินร่วนหรือดินร่วนและดินเหนียว การระบายน้ำดีความสมบูรณ์ต่ำ

2) สมรรถนะของดิน จำแนกออกเป็น 6 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

(1) ดินที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว ผลผลิตสูงมีบริเวณไม่กว้างขวางนักในเขตอำเภอบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ที่ราบปากแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา และที่ราบปากแม่น้ำระยอง จังหวัดระยอง

(2) ดินที่เหมาะสมในการปลูกข้าว ผลผลิตปานกลาง เป็นบริเวณกว้างขวางสองฝั่งแม่น้ำบางปะกงในจังหวัดฉะเชิงเทราและปราจีนบุรี

(3) ดินที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้น ผลผลิตสูง พบบริเวณเล็ก ๆ ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี

(4) ดินที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้น ผลผลิตปานกลาง พบในดินตะวันออกเฉียงอยู่ห่างจากฝั่งทะเลเข้าไปจนถึงตอนในของภาค ดินในเขตนี้ มีปัญหาเกี่ยวกับการพังทลายของดินบริเวณพื้นที่ลาดเอียง

(5) ดินที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูกบริเวณภูเขาและที่สูง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ปกคลุมด้วยป่าไม้ ทำการเพาะปลูกได้บ้างในบริเวณเล็ก ๆ

(6) ดินที่ไม่เหมาะสมในการเพาะปลูกบริเวณชายฝั่งทะเล เป็นดินที่เกิดจากอิทธิพลของน้ำเค็ม พบบริเวณชายหาดหรือสันทราย ตามหนองบึงและลุ่มน้ำขัง พืชพรรณธรรมชาติเป็นชายเลนหรือโกงกาง พบเป็นแนวยาวตามชายฝั่งทะเลตั้งแต่อำเภอแกลง จังหวัดระยองไปจนถึงจังหวัดตราด

3.1.3.4 ทรัพยากรป่าไม้

1) ชนิดของป่าไม้ ป่าไม้ธรรมชาติของภาคประกอบด้วย

(1) ป่าดงดิบมีอยู่ทั่วไปในจังหวัดชลบุรี จันทบุรีและตราด ทั้งในพื้นที่ราบถึงยอดเขา แต่ปัจจุบันถูกบุกรุกแผ้วถางเพื่อเกษตรกรรมไปแล้วส่วนมาก (2) ป่าเลนน้ำเค็มหรือป่าชายเลน มีอยู่ตามชายทะเลที่เป็นดินเลน และมีน้ำเค็มท่วมถึงพบอยู่ทั่วไปในจังหวัดตราด

จันทบุรี ระยอง และชลบุรี โดยมีมากที่สุดบริเวณป่าแม่ น้ำเวฬุ อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ป่าชายหาด ตามชายหาดทรายซึ่งไม่ได้ทำการเกษตรกรรม (3) ป่าแดงหรือป่าเต็งรัง พบใน เขตจังหวัดปราจีนบุรีหรือทางตอนเหนือของภาค แต่มีอยู่เป็นจำนวนน้อย

2) การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่า

ในปี พ.ศ.2519 ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 38.67 ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ ซึ่งลดลงเหลือร้อยละ 30.52 ในปี พ.ศ.2525 และในปี พ.ศ. 2532 เหลือเพียงร้อยละ 27.95 ของพื้นที่ประเทศจะเห็นได้ว่าในช่วง 28 ปี (พ.ศ.2519 ถึง พ.ศ.2532) พื้นที่ป่าไม้ลดลงไปถึง 81,382,107 ไร่ ลดลงเฉลี่ยประมาณ 3 ล้านไร่ ขณะที่การปลูกป่าของรัฐตั้งแต่ยุคเริ่มแรกในปีพ.ศ.2449 ถึงปี พ.ศ.2532 ซึ่งสามารถปลูก ป่าได้เพียง 4 ล้านกว่าไร่เท่านั้นเอง

พื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออก (เฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด) ก็มีอัตราการลดลงไม่แตกต่างจากอัตราการลดลง ของประเทศกล่าวคือ ในปี พ.ศ.2519 มีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 38.08 ของพื้นที่ประเทศและ เหลือเพียงร้อยละ 20.58 ในปี พ.ศ.2532 ซึ่งสามารถปลูกป่าได้เพียง 4 ล้านกว่าไร่เท่านั้น และพื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออก (เฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และ ปราจีนบุรี) มีอัตราการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในภาคตะวันออกไม่แตกต่างจากอัตราการลดลงของ พื้นที่ป่าทั้งประเทศจากตัวเลขของพื้นที่ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความจำเป็นในการ ใช้ที่ดินจำเป็นมากเนื่องจากราคาที่ดินสูงขึ้นในบางจังหวัดทำให้เกษตรกรไม่มีอำนาจการซื้อ ที่ดินเป็นของตัวเองจึงต้องบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อทำการเกษตรกรรม ดังนั้นปัจจุบันรัฐบาล มีนโยบายการให้สิทธิทำกินแก่ราษฎรในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เสื่อมโทรม เป็นนโยบายที่ ทำให้ราษฎรสามารถมีที่ทำกินเป็นของตนเอง จะไม่สามารถขายต่อให้กับผู้อื่นได้ ซึ่งเป็น นโยบายที่ดี ประการสำคัญคือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องกำหนด ดูแลให้ทั่วถึงและ กระจายความเป็นธรรมให้ทั่วถึง

3.1.3.5 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

ภาคตะวันออกนับได้ว่า เป็นดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วย ทรัพยากรการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ ทั้งภูเขา ทะเล และเกาะต่างๆ ซึ่งจะเห็นได้ว่าจังหวัด ชลบุรีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญระดับประเทศ ได้แก่ พัทยา ชายหาดบางแสน สวนสัตว์เปิด เขาเขียว เกาะสาก นับได้ว่าจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดลำดับต้นๆ ของภาคที่มีสถานที่ท่องเที่ยว

เที่ยวที่น่าสนใจ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นกิจการหลักกิจกรรมหนึ่งของจังหวัดและภาค โดยการท่องเที่ยวควรได้รับการพัฒนาสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับจังหวัดอื่น ๆ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นรายจังหวัดคือ

จังหวัดชลบุรี มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงหลายแห่ง ประกอบกับไม่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก จึงมีผู้นิยมมาท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมืองพัทยาเป็นสถานที่ตากอากาศระดับนานาชาติแห่งหนึ่งของประเทศ มีธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวที่สะดวกและทันสมัย

จังหวัดระยอง มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสวยงามตามธรรมชาติ ประเภทชายหาด-เกาะแก่งหลายแห่ง แต่ยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนักเพราะยังขาดธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวอีกมาก

จังหวัดจันทบุรี นอกจากแหล่งท่องเที่ยวประเภทชายหาดและน้ำตกแล้ว ยังมีกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจที่ทำให้ประชาชนมาเที่ยวจังหวัดจันทบุรีมาก คือ การชดและเจียรนพลอย ซึ่งพลอยเมืองจันทร์เป็นพลอยที่มีชื่อเสียงมากโดยเฉพาะทับทิม และยังมีสินค้าพื้นเมือง คือ เสื้อจันทบูรณ์ รวมทั้งผลไม้ต่างๆ เช่น เงาะ มังคุด ทุเรียน และลางสาด

จังหวัดตราด มีหาดทรายและเกาะแก่งที่สวยงามหลายแห่ง แต่ยังไม่ได้รับการพัฒนา เนื่องจากอยู่ใกล้ชายแดนกัมพูชา และห่างไกลจากกรุงเทพฯ มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงใต้

3.1.4 โครงสร้างพื้นฐาน

3.1.4.1 การคมนาคมขนส่ง

1) การคมนาคมขนส่งทางรถยนต์

การคมนาคมทางรถยนต์ในภาคตะวันออกเฉียงใต้ มีโครงข่ายเชื่อมโยงถึงภาคอื่น ๆ ได้อย่างสะดวกโดยเฉพาะด้านตะวันตกและด้านใต้ คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จะมีโครงข่ายค่อนข้างหนาแน่น เมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาค ได้แก่ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดปราจีนบุรี โครงข่ายน้อย

- การพัฒนาการคมนาคมขนส่ง
- ทางหลวงแผ่นดิน
 - ทางรถไฟ
 - ◀ □ □ เส้นทางเดินเรือระหว่างประเทศ
 - ทำเรือน้ำลึก
 - ✈ สนามบิน

แผนที่ 3.4

กว่า แต่มีถนนสายหลักเชื่อมต่อระหว่างในภาคและสามารถเชื่อมต่อระหว่างภาคอื่นๆ ได้ สะดวกอีกด้วย

โครงข่ายถนนของภาคตะวันออก ประกอบด้วยทางหลวงสายสำคัญ ดังนี้

- ทางหลวงหมายเลข 3 (สุขุมวิท) เป็นถนนสายหลักเชื่อมกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออกตอนล่าง ระยะทางยาวประมาณ 390 กิโลเมตร เป็นเส้นทางที่มีความสำคัญมากทางเศรษฐกิจ เนื่องจากผ่านพื้นที่ที่มีการพัฒนาสูงและชุมชนหลักของจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด
- ทางหลวงหมายเลข 332 เริ่มจากจังหวัดสระบุรีเชื่อมพื้นที่ตอนเหนือของภาคตะวันออก คือ จังหวัดนครนายก ผ่านกบินทร์บุรี สระแก้ว วัฒนานคร และอรัญประเทศ รวมระยะทางยาวประมาณ 215 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 34 สายสมุทรปราการ-บางปะกง มีระยะทางยาวประมาณ 46 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 36 เชื่อมอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีกับตัวเมืองระยอง ระยะทางยาวประมาณ 60 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 304 เชื่อมกรุงเทพมหานครกับจังหวัดฉะเชิงเทราและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- ทางหลวงหมายเลข 305 สายกรุงเทพมหานคร-นครนายก มีระยะทางยาวประมาณ 100 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 317 สายสระแก้ว-จันทบุรี เชื่อมทางหลวงหมายเลข 3 และหมายเลข 33 ทางด้านตะวันออกของภาค มีระยะทางยาวประมาณ 200 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 318 สายตราด-บ้านหาดเล็ก มีระยะทางยาวประมาณ 120 กิโลเมตร
- ทางหลวงหมายเลข 319 สายปราจีนบุรี-ฉะเชิงเทรา มีระยะทางยาวประมาณ 80 กิโลเมตร

- ทางหลวงหมายเลข 331 สายฉะเชิงเทรา-พนัสนิคม-
อุตะเปา ตัดผ่านพื้นที่ตอนในจังหวัดชลบุรี เชื่อมระหว่างทางหลวงหมายเลข 3 กับหมายเลข
304

- ทางหลวงหมายเลข 334 จากตัวเมืองชลบุรีตัดผ่าน
พื้นที่ตอนในผ่านอำเภอบ้านบึงไปอำเภอแกลง จังหวัดระยอง

2) การคมนาคมทางรถไฟ

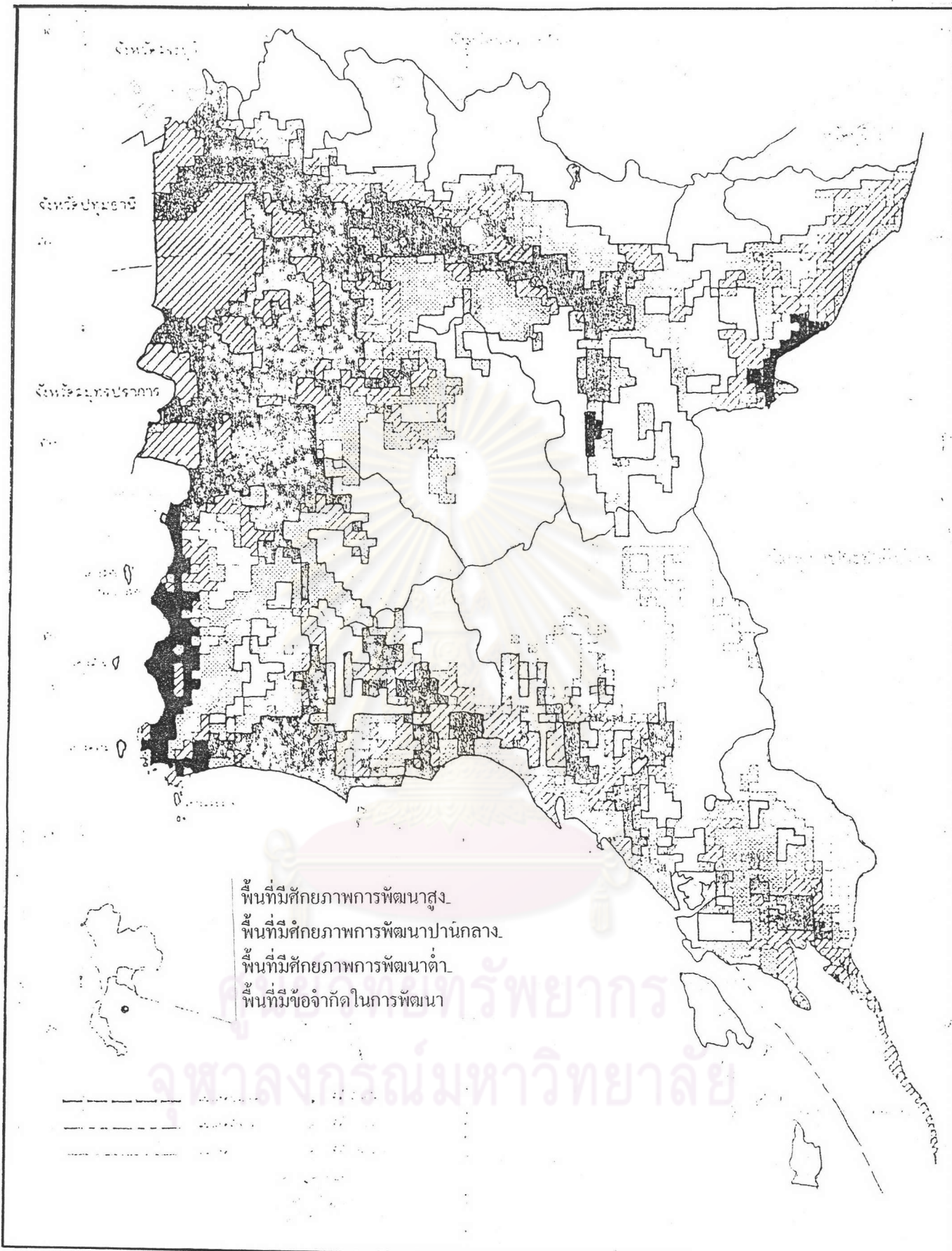
เส้นทางรถไฟที่เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครกับภาค
ตะวันออกและเชื่อมโยงชุมชนต่างๆ ภายในภาค ได้แก่ เส้นทางรถไฟสายตะวันออก
(กรุงเทพมหานคร-อรัญประเทศ) เชื่อมโยงระหว่างกรุงเทพมหานครกับภาคตะวันออก
ตอนบน เริ่มจากหัวลำโพงผ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา และสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ซึ่งสาย
ฉะเชิงเทรา-สัตหีบ สร้างเพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมทำให้จังหวัดชลบุรีสามารถขนส่งทางรถไฟ
เข้าสู่กรุงเทพมหานครจากบริเวณท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง และที่เกาะสีชัง แต่ปัจจุบันทาง
รถไฟที่เป็นเส้นทางสำคัญในการเชื่อมภาคคือคลองสิบก้า-แก่งคอย ซึ่งคลองสิบก้าอยู่ใน
เขตจังหวัดนครนายกและแก่งคอยเป็นบริเวณอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัดสระบุรี นับว่า
เป็นเส้นทางขนส่งที่สำคัญของการเชื่อมระหว่างภาคตะวันออกกับภาคกลางตอนบนและ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3) การคมนาคมทางน้ำ

การคมนาคมทางน้ำแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การ
คมนาคมตามแม่น้ำลำคลองต่างๆ และการคมนาคมขนส่งทางทะเล มีอยู่ตามแนวชายฝั่งใน
เขตจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด สำหรับจังหวัดชลบุรีมี
ท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบัง และจุดขนถ่ายสินค้าบริเวณเกาะสีชังและท่าเรือน้ำลึกที่บริเวณ
สัตหีบ ทำให้จังหวัดชลบุรีมีบทบาทที่สำคัญในการขนส่งทางทะเล

4) การคมนาคมทางอากาศ

ภาคตะวันออกมีสนามบินอยู่ 2 แห่งคือ สนามบินอุตะเปา
อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นสนามบินมาตรฐานซึ่งสร้างโดยรัฐบาลสหรัฐอเมริกา เพื่อ
ใช้ในการรบสมัยสงครามเวียดนามและสงวนไว้ใช้ประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ จึงมีเฉพาะ
เครื่องบินประเภทเหมาลำใช้บริการบ้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น และอีกแห่งหนึ่งคือ สนามบิน
จันทบุรี เป็นสนามบินชั่วคราวสร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจการทหาร

แผนที่การใช้ที่ดินของสำนักผังเมือง

แผนที่ที่ 3.5

แนวทางการปรับปรุงแผนโครงสร้างการพัฒนาจังหวัดชลบุรี

สนามบินอุตะเภามีโอกาสพัฒนาให้สามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์ จะมีขึ้นเนื่องจากการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรม การส่งเสริมการส่งออกและการพัฒนาการท่องเที่ยว ในอนาคตสนามบินอุตะเภ่าจะได้รับเป็นสนามบินที่มีมาตรฐานสนามบินหนึ่ง

3.1.5 สรุปศักยภาพทางด้านกายภาพของภาคตะวันออก

การพิจารณาศักยภาพทางด้านกายภาพของภาคตะวันออก ได้ทำการศึกษาโดยใช้เทคนิคเชิงซ้อน ซึ่งในที่นี้ได้ยึดถือตามแนวทางการจัดทำผังภาคตะวันออกของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้แบ่งพื้นที่ที่มีอุปสรรคต่อการพัฒนาออกจากพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา โดยระดับของการพัฒนาได้เป็น 4 ระดับ (ตารางที่ 3.) คือ

1) พื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนา ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรมที่มีการคมนาคมเข้าถึงสะดวกที่สุด โดยทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงจังหวัด ปัจจุบันมีการพัฒนาไปแล้ว และมีแนวโน้มการพัฒนาสูง พื้นที่เหล่านี้จะมีลักษณะที่มีแนวโน้มในการพัฒนา ลักษณะทางภูมิศาสตร์เอื้ออำนวย เช่น เป็นชายฝั่งทะเล เกาะ ที่ราบลุ่ม เป็นต้น หรือมีการคมนาคมขนส่งสะดวกเพราะมีถนนสายหลัก มีการคมนาคมหลายประเภทที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ อันได้แก่ การคมนาคมทางรถไฟ เพื่อใช้บรรทุกทั้งสินค้าและคน การคมนาคมทางอากาศ เป็นต้น และกิจกรรมหลักทางเศรษฐกิจ ซึ่งบางพื้นที่สมรรถนะดินลักษณะทางภูมิศาสตร์ อาจจะไม่อำนวยต่อการทำการเกษตรกรรม แต่มีทำเลที่ตั้งและสาธารณูปการและสาธารณูปโภค หรือเป็นชุมชนเมืองที่มีลักษณะเป็นศูนย์กลางกิจกรรมที่บริการให้กับพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น

2) พื้นที่ที่มีศักยภาพปานกลางในการพัฒนา ได้แก่ พื้นที่เหมาะแก่การเกษตรกรรม มีโครงข่ายการคมนาคมเข้าถึงสะดวกพอสมควร และปัจจุบันได้เริ่มการพัฒนาไปบ้างแล้ว โดยพื้นที่ลักษณะนี้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะกายภาพเอื้ออำนวยต่อการพัฒนา ลักษณะดินสามารถประกอบการเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง อาจจะเป็นถนนสายรอง และไม่มีการคมนาคมทุกประเภท บริการโดยการพัฒนาพื้นที่เริ่มมีการเปลี่ยน กิจกรรมทางเศรษฐกิจอันได้แก่ มีนิคมอุตสาหกรรมแห่งใหม่ กำหนดบทบาทให้เป็นศูนย์กลางการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) พื้นที่ที่มีศักยภาพน้อยในการพัฒนาเป็นเมือง ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรมที่สมรรถนะดินเหมาะสมต่อการเกษตรกรรม สมควรรักษาให้เป็นเกษตรกรรม โดยลักษณะของพื้นที่มีสมรรถนะเหมาะสมแก่การเพาะปลูก พืชหลักที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น

ข้าว อ้อย ข้าวโพด เป็นต้น การคมนาคมอาจจะยังไม่สะดวก โดยการคมนาคมในพื้นที่ประเภทการขนส่งที่มีลักษณะที่ไม่เพียงพอ เป็นต้น

4) พื้นที่ที่มีข้อจำกัดในการพัฒนาเป็นเมือง สมควรเป็นเขตอนุรักษ์สภาพแวดล้อม เป็นพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านความสูงของพื้นที่และความลาดชัน ไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน และเป็นพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า พื้นที่ลักษณะนี้จะเป็นที่มีลักษณะข้อจำกัดทางกายภาพที่สำคัญ ได้แก่ พื้นที่เป็นภูเขา ป่าสมบูรณ์ สมควรอนุรักษ์ไว้ บางพื้นที่ลักษณะกิจกรรมบนพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะของพื้นที่คือ ค่ายทหาร หรือเขตที่ดินของทหาร

3.2 ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ

ภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในปี 2536 มูลค่า 77,322 บาท เมื่อเปรียบกับระดับประเทศแล้ว นับได้ว่าภาคตะวันออกมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลในระดับสูง โดยรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของประเทศมีมูลค่า 23,360 บาท เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด พบว่าจังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลสูงสุดของภาคคือ 168,214 บาท รองลงมาคือ จังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา มีรายได้เท่ากับ 108,690 บาท/คน

2.1 ผลิตภัณฑ์มวลรวมของภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกมีผลิตภัณฑ์มวลรวมในปีพ.ศ. 2536 มูลค่า 230,530.4 ล้านบาท หรือคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 9.32 ของประเทศ ภาคการผลิตหลักของภาคตะวันออกคือ ภาคอุตสาหกรรม ซึ่งมีมูลค่า 106,707.5 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 46.29 รองลงมาคือภาคบริการ ซึ่งมีมูลค่า 96,6714.7 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 41.95 ขณะที่ภาคเกษตรกรรม มีมูลค่า 27,707.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 11.8 สำหรับภาคอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญมากที่ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเป็นสาขาหลักของภาคตะวันออก คือ สาขาอุตสาหกรรม โดยมูลค่า 79,986.4 ล้านบาท

จังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงที่สุดของภาคคือจังหวัดชลบุรี มีมูลค่าผลิตภัณฑ์คือ 123,176.5 ล้านบาท รองลงมาคือจังหวัดระยอง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ คือ 41,199.7 ล้านบาท และจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ 25,313.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 53.43 17.87 และ 10.98 ของภาค ตามลำดับ

ตาราง 3.20 แสดงผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในภาคตะวันออก

ปี 2532-2536

จังหวัด	2532	2533	2534	2535	2536	อัตราการเพิ่ม(%)
ฉะเชิงเทรา	27,778,533	25,506,462	28,693,595	29,130,137	30,989,367	2.04
ปราจีนบุรี	14,570,098	15,859,906	18,493,581	19,793,846	20,698,404	5.02
ชลบุรี	80,998,727	100,050,766	127,948,602	134,989,684	154,083,818	14.1
ระยอง	30,980,576	35,466,101	39,382,849	44,133,583	47,932,221	9.54
จันทบุรี	9,427,146	10,775,499	12,677,331	14,574,439	16,021,180	9.29
ตราด	5,363,396	6,077,397	6,942,417	7,693,316	9,079,202	6.87
นครนายก	4,967,430	5,085,410	6,414,946	6,396,324	6,744,198	3.02
สระแก้ว	*	*	*	*	*	*
ภาคตะวันออก	171,085,906	198,821,531	240,453,338	256,611,326	28,546,390	9.87
ประเทศ	1,856,990,991	2,191,093,948	2,519,616,932	2,833,259,343	3,161,305,252	10.32

เมื่อพิจารณาจังหวัดต่าง ๆ ในภาคตะวันออก สามารถแบ่งกลุ่มจังหวัดตามมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมได้ 4 กลุ่มดังนี้คือ 1) กลุ่มจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม 40,000 ล้านบาทขึ้นไป ได้แก่ จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมขนาดใหญ่ที่สุดคือ 123,176 ล้านบาท 2) กลุ่มจังหวัดที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจขนาดรองลงมาระหว่าง 25,000-40,000 ล้านบาท ได้แก่ ฉะเชิงเทรา 25,3131.1 ล้านบาท ระยอง 41,199.7 ล้านบาท 3) กลุ่มจังหวัดที่มีพื้นฐานระหว่าง 9,000-25,000 ล้านบาท ได้แก่จังหวัด ตราด 6,703.5 ล้านบาท จันทบุรี 12,582.7 ล้านบาท ปราจีนบุรี 16,372.9 ล้านบาท 4) ต่ำกว่า 9,000 ล้านบาท คือ นครนายก 5,181.8 ล้านบาท

3.2.2 โครงสร้างการผลิต

โครงสร้างการผลิตภาคตะวันออกหากเทียบกับประเทศ พบว่า ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญในภาคตะวันออก ดังรายละเอียดตามนี้

3.2.2.1 ภาคอุตสาหกรรม ปัจจุบันภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทมากในภาคตะวันออก คือมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุด คิดเป็นมูลค่าร้อยละ 46.29 ของผลิตภัณฑ์ภาค ในปี 2536 สาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 34.70 ของผลิตภัณฑ์ภาค จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้านอุตสาหกรรมมากคือจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่จะเป็นอุตสาหกรรมของภาคแปรรูปผลผลิตการเกษตร ได้แก่โรงงานหน่อไม้กระป๋อง โรงหีบอ้อย และโรงสีมีถึง 1,690 โรงงาน คิดเป็นร้อยละ 3.8 ของประเทศ จังหวัดที่มีโรงงานได้รับอนุญาตประกอบกิจการมากที่สุดในปี 2537 คือ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีถึง 43 โรงงาน นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในรอบปี 2537 มีโครงการเปิดดำเนินการรวม 311 ราย แต่เป็นโครงการประเภทการผลิต (Manufacturing Industry) 240 ราย และได้เปิดดำเนินการแล้วในปี 2537 จำนวน 48 แห่ง จังหวัดที่มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมคือ ฉะเชิงเทรา มี 2 แห่ง (พื้นที่ 6,055 ไร่) จังหวัดชลบุรี 4 แห่ง (มีพื้นที่ 9,599 ไร่) จังหวัดระยองมี 7 แห่ง (มีพื้นที่ 20,218 ไร่) และจังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ 4 แห่ง (พื้นที่ 7,378 ไร่) สำหรับสาขาเหมืองแร่-ย่อยหิน 6.94 ของผลิตภัณฑ์ภาคคือ การขุดเจาะก๊าซปิโตรเลียมที่จังหวัดระยอง ซึ่งมีมูลค่าร้อยละ 33.16 สาขาก่อสร้างคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 4.65 ในช่วงปี 2532-2536 ภาคอุตสาหกรรมคิดเป็นมูลค่าร้อยละ 4.65 ในช่วงปี 2532-2536 ภาคอุตสาหกรรมในภาคตะวันออกมีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 15.59 คิดเป็นร้อยละ 18.54 สูงกว่าภาคการผลิตอื่น ๆ สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาที่ขยายตัวสูงสุดคิดเป็นร้อยละ 18.54 จังหวัดที่มีการขยายตัวสูงสุดคือ จังหวัดชลบุรี

ตาราง 3.3 โครงสร้างการผลิตของผลิตภัณฑ์มวลรวม

หน่วย : ร้อยละ

ภาค	2532	2533	2534	2535	2536
กทม. และปริมนทล	49.59	51.83	51.9	53.52	55.15
ภาคตะวันออก	9.45	9.27	9.36	9.16	9.32
ภาคตะวันตก	4.96	4.35	4.32	4.18	3.92
ภาคกลาง	4.18	3.92	4.01	4.04	3.96
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11.94	11.59	11.44	10.94	10.32
ภาคเหนือ	10.59	9.98	9.89	9.37	8.98
ภาคใต้	9.29	9.07	9.08	8.79	8.37
ทั้งประเทศ	100	100.01	100	100	100.02

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตาราง 3.4 โครงสร้างการผลิตรายจังหวัดแยกตามสาขาการผลิตหลักปี 2532-2536

จังหวัด	2532				2536			
	ภาคเกษตรกรรม	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคบริการ	รวม	ภาคเกษตรกรรม	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคบริการ	รวม
ฉะเชิงเทรา	22.91	38.88	38.21	100	19.56	37.15	43.29	100
ชลบุรี	8.42	46.91	44.67	100	4.43	57.32	38.24	100
ระยอง	20.39	52.09	27.52	100	13.35	50.25	36.4	100
ปราจีนบุรี	35.61	12.67	51.72	100	27.93	16.74	55.33	100
จันทบุรี	32.13		54.59	100	27.87	16.05	56.08	100
ตราด	32.47	10.56	56.97	100	26.18	11.89	61.93	100
นครนายก	28.88	7.73	63.39	100	26.28	8.4	65.32	100
สระแก้ว	*	*	*	*	*	*	*	*
ภาคตะวันออก	17.53	39.76	42.71	100	11.76	46.29	41.95	100
ประเทศ	15.8	33.8	50.4	100	11.68	38.3	50.02	100

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

หมายเหตุ: ภาคเกษตรกรรม : เกษตรกรรม

ภาคอุตสาหกรรม : เหมืองแร่-ย่อยหิน + อุตสาหกรรม+การก่อสร้าง

ภาคบริการ : ส่วนที่เหลือ

1) การกระจุกตัวของโรงงานอุตสาหกรรมในภาคตะวันออก

ในปี พ.ศ. 2537 ภาคตะวันออกมีจำนวนโรงงานทั้งสิ้น 4,687 โรง ปริมาณเงินทุนจดทะเบียน 160,337.57 ล้านบาท จำนวนแรงงานทั้งหมด 171,482 คน โรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวหนาแน่นบริเวณอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา นอกนั้นมีโรงงานอุตสาหกรรมกระจายทั่วไปในทุกจังหวัดของภาคอุตสาหกรรมที่พบมากในภาคตะวันออก คือ อุตสาหกรรมประเภทแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยมีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมประเภทนี้จำนวน 2,124 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 45.31 ของภาคและจังหวัดชลบุรีมีจำนวนโรงงานประเภทนี้ สูงสุดคือ 440 แห่งคิดเป็นร้อยละ 20.99 ของภาค รองลงมาคือ ระยองคือ 357 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 16.80 ของภาค

2) ประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญของภาคตะวันออก

(1) ประเภทอุตสาหกรรมของภาคตะวันออก (ตามจำนวนโรงงาน) เรียงลำดับ 3 ลำดับแรก คือ (1) อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร (2) ผลิตภัณฑ์โลหะ และ (3) อุตสาหกรรม เคมีภัณฑ์และปิโตรเลียม ตามลำดับ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรที่มีจำนวนมาก ได้แก่ โรงงานหน่อไม้กระป๋อง โรงหีบอ้อย และโรงสี มีจำนวน 1,690 แห่ง จากจำนวนโรงงานในปี 2537 ทั้งหมด 2,124 แห่ง (รวมจังหวัดสระแก้ว) คิดเป็นร้อยละ 40.5 ของภาค จังหวัดที่มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรสูงสุด คือ จังหวัดชลบุรี จำนวน 446 แห่ง ส่วนจังหวัดระยองคืออุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร และอุตสาหกรรมประเภทเคมี ปิโตรเลียม และอุตสาหกรรมพลาสติก และจังหวัดฉะเชิงเทรา คือ อุตสาหกรรมแปรรูปมีการเกษตร อุตสาหกรรมผลิตโลหะ และอุตสาหกรรมผลิตโลหะ

3.2.2.2 ภาคบริการ

ภาคตะวันออกมีมูลค่าการผลิตในภาคบริการในปีพ.ศ. 2536 เป็นมูลค่า 96,714.9 ล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 41.96 ของผลิตภัณฑ์ภาค หากพิจารณามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมแล้วนับได้ว่า ภาคบริการมีบทบาทสำคัญ เนื่องจากมีการขยายอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในปีพ.ศ. 2536 พบว่าสาขาบริการเป็นสาขาที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคือ 35,033.5 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.84 4.44 และ 4.31 (ภาคเกษตรกรรม : ภาคอุตสาหกรรม : ภาคบริการ) ตามลำดับโดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 3.5 จำนวนโรงงาน เงินทุนและจำนวนคนงานเป็นรายจังหวัด ปี 2537

จังหวัด	จำนวนโรงงาน	เงินลงทุน (ล้านบาท)	จำนวนคนงาน
ฉะเชิงเทรา	640	34,155.97	52,931
ปราจีนบุรี	463	4,971.75	13,263
ชลบุรี	1,305	95,901.14	73,671
ระยอง	676	21,723.02	19,660
จันทบุรี	551	1,958.56	5,519
ตราด	490	605.51	2,732
นครนายก	183	1,010.61	3,706
สระแก้ว	379	537.55	2,715
รวม	4,687	160,864.11	174,197

ตาราง 3.6. สัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อประเทศและอัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์ภาค

	สัดส่วนผลิตภัณฑ์ (%)			อัตราการเพิ่มของผลิตภัณฑ์ (% ต่อปี)			
	2532	2534	2536	2533	2534	2535	2536
กทม. และปริมณฑล	49.6	51.83	51.89	16.65	8.54	11.3	11.47
ภาคตะวันออก	9.44	9.36	9.32	9.49	9.56	5.62	10.08
ภาคตะวันตก	4.96	4.34	3.95	-2.24	7.65	4.46	1.5
ภาคกลาง	4.17	3.91	3.91	4.64	11.07	8.62	5.92
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	11.93	11.58	9.32	8.38	14.63	10.4	4.36
ภาคเหนือ	10.59	9.98	8.96	5.22	7.42	2.26	3.47
ภาคใต้	9.28	9.06	10.31	9.01	8.48	4.51	3.01
รวม	99.97	100.06	97.66	11.62	8.41	7.92	8.18

ที่มา : กองบัญชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตาราง 3.7 รายได้ต่อหัวประชากรจังหวัดเทียบลำดับกับประเทศ และเทียบภายในภาค

จังหวัด	รายได้ต่อหัว			เทียบในภาค ลำดับ	เทียบประเทศ ลำดับ
	2532	2534	2537		
ชลบุรี	94,755	145,727	168,214	1	4
ระยอง	74,294	89,915	108,690	2	6
ฉะเชิงเทรา	46,007	51,056	53,246	3	11
ตราด	29,797	36,348	45,855	4	15
จันทบุรี	23,392	29,664	35,762	5	24
นครนายก	23,321	29,159	29,710	6	26
ปราจีนบุรี	17,966	21,886	23,494	7	44
สระแก้ว	-	-	-	-	-
ภาคตะวันออก	50,069	69,581	77,322		

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1) สาขาบริการ ซึ่งมีมูลค่าสูงสุดของภาคบริการแสดงว่ามีบทบาทสำคัญในภาคการบริการเนื่องภาคตะวันออกมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียงหลายแห่ง จังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ด้านบริการสูงสุดในปี 2536 คือ จังหวัดชลบุรี มีมูลค่าเท่ากับ 26,143.1 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 21.22 ของภาค เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีเมืองพัทยาเป็นเมืองสำคัญทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศ ซึ่งแต่ละปีทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นจำนวนมาก ทำให้ธุรกิจโรงแรมขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ พิจารณาจากจำนวนโรงแรมที่จดทะเบียนเพิ่มขึ้นและจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวรองลงมาคือจังหวัดตราดมีมูลค่าเท่ากับ 1,337.8 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.96 ของภาคสำหรับจังหวัดตราดนั้นนอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวมากมาย ยังมีพื้นที่ติดต่อกับกัมพูชาประชาธิปไตยมีการเปิดพรมแดนตลาดสินค้าชายแดนเป็นแรงดึงดูด ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปจังหวัดตราดมากขึ้น ส่งผลให้มูลค่าผลิตภัณฑ์สาขาบริการของจังหวัดตราดสูงขึ้น สำหรับจังหวัดนครนายกมีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับ 913,531 ล้านบาท โดยปัจจุบันมีการเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ตั้งนั้นสาขาบริการ จังหวัดนครนายกจึงมีผลต่อภาคบริการของภาคตะวันออกในการขยายตัวของภาคผลิตเช่นเดียวกับจังหวัดชลบุรี จันทบุรี มีจำนวนโรงงาน 357 แห่ง และ 235 แห่งตามลำดับ

2) สำหรับประเภทอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนมากในภาคตะวันออก 3 ลำดับแรกคือ (1) อุตสาหกรรมประเภทเคมี ปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมพลาสติก มูลค่าการลงทุน 82,527.54 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 51.47 ของภาค (2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม และการผลิตเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ มูลค่าการลงทุน 16,373.84 ล้านบาทหรือคิดเป็นร้อยละ 10.21 ของภาค (3) อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตรมูลค่าการลงทุน 15,730.14 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 9.81 ของภาค จังหวัดที่มีการลงทุนอุตสาหกรรมประเภทเคมีปิโตรเลียมและอุตสาหกรรมพลาสติกสูงที่สุดคือจังหวัดชลบุรี มีมูลค่า 65,206.86 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 79.01 รองลงมาคือจังหวัดระยองและฉะเชิงเทรา มีมูลค่าการลงทุน 14,962.7 ล้านบาท และ 1,716.6 ล้านบาท ตามลำดับหรือคิดเป็นร้อยละ 18.13 และ 2.08 ตามลำดับ

3) ประเภทอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานมากที่สุดคือ (1) อุตสาหกรรมการผลิตโลหะ (2) อุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มและการผลิตเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ และ (3) อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร ซึ่งมีจำนวนคนงานดังต่อไปนี้คือ 44,795 33,589 และ 33,052 คน ตามลำดับ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.12 19.58 และ 19.27 ของภาค จังหวัดที่มีการจ้างงานของประเทศอุตสาหกรรมโลหะมากที่สุดคือจังหวัดฉะเชิงเทรามีการจ้างงานจำนวน 22,918 คน รองลงมาคือจังหวัดชลบุรีมีการจ้างงาน

ตาราง 3.8 จำนวนโรงงานตามประเภทอุตสาหกรรม ของจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2534 และ 2537

ประเภทอุตสาหกรรม	จะเชิงเตรา						ปราจีนบุรี						ชลบุรี						ระยอง					
	2534		2537		%		2534		2537		%		2534		2537		%		2534		2537		%	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
-อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร	261	47.54	234	36.56	664	76.15	251	54.21	730	48.86	446	34.18	455	62.85	357	52.81								
-สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม การผลิตเกี่ยวกับหนังสือ	22	4.01	25	3.91	4	0.46	21	4.54	54	3.61	72	5.52	1	0.14	3	0.44								
-การแปรรูปไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้	43	7.83	63	9.84	35	4.01	33	7.13	139	9.30	146	11.19	77	10.64	86	12.72								
-การผลิตกระดาษ และผลิตภัณฑ์กระดาษ และอุตสาหกรรมกระดาษ	9	1.64	15	2.34	3	0.34	5	1.08	14	0.94	15	1.15	0	0.0	3	0.44								
-เคมี โรงกลั่นน้ำมันปิโตรเลียม และอุตสาหกรรมพลาสติก	24	4.37	46	7.19	8	0.92	16	3.46	71	4.75	95	7.28	40	5.52	53	7.84								
-อุตสาหกรรมอโลหะ	25	4.55	32	5.00	30	3.44	29	6.26	107	7.16	126	9.66	39	5.39	46	6.80								
-อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้าขั้นมูลฐาน	6	1.09	15	2.34	0	0.00	0	0.00	6	0.40	18	1.38	1	0.14	1	0.15								
-ผลิตภัณฑ์โลหะ	133	24.23	170	26.56	72	8.26	64	13.82	307	20.55	295	22.61	88	12.15	96	14.20								
-การทำเหมืองแร่	2	0.36	0	0	40	5.59	32	6.91	32	2.14	32	2.45	12	1.66	16	2.37								
-ประเภทอื่นๆ	24	4.37	40	6.20	16	1.83	12	2.59	34	2.28	60	4.60	11	1.56	15	2.22								
รวม	549	100	640	100	872	100	463	100	1,494	100	1,305	100	724	100	676	100								

ตาราง 3.8 จำนวนโรงงานตามประเภทอุตสาหกรรมของจังหวัดในภาคตะวันออก ปี 2534 และ 2537 (ต่อ)

ประเภทอุตสาหกรรม	จันทบุรี				ตราด				นครนายก				สระแก้ว				ภาค			
	2534		2537		2534		2537		2534		2537		2534		2537		2534		2537	
	%		%		%		%		%		%		%		%		%		%	
- อุตสาหกรรมแปรรูปอาหาร	277	49.20	235	42.65	240	51.39	227	46.33	58	46.40	54	29.51	-	-	320	84.43	####	55.49	####	40.54
- สิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม ผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับหนังสัตว์	2	0.36	2	0.36	1	0.21	1	0.20	4	3.20	6	3.28	-	-	1	0.26	88	1.82	130	2.92
- การแปรรูปไม้และ ผลิตภัณฑ์จากไม้	43	7.64	44	7.99	22	4.71	24	4.90	12	9.60	15	8.20	-	-	23	6.07	371	7.67	411	9.23
- การผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์ กระดาษและอุตสาหกรรม	3	0.53	3	0.54	2	0.43	2	0.41	0	0.00	2	1.09	-	-	-	0.00	31	0.64	48	1.08
- เคมี โรงกลั่นน้ำมัน และ อุตสาหกรรมพลาสติก	9	1.60	9	1.63	6	1.28	5	1.02	2	1.60	6	3.28	-	-	-	0.00	160	3.31	230	5.16
- อุตสาหกรรมโลหะ	50	8.88	50	9.07	13	2.78	16	3.27	8	6.40	25	13.66	-	-	9	2.37	272	5.62	340	7.63
- อุตสาหกรรมเหล็กและ เหล็กกล้าขั้นมูลฐาน	1	0.18	1	0.18	-	0.00	-	0.00	1	0.80	13	7.10	-	-	-	0.00	14	0.29	125	2.81
- ผลิตภัณฑ์โลหะ	150	26.64	173	31.40	177	37.90	206	42.04	33	26.40	49	26.78	-	-	10	2.64	960	19.84	####	23.57
- การทำเหมืองแร่	11	1.95	16	2.90	-	0.00	-	0.00	6	4.80	7	3.83	-	-	5	1.32	149	3.08	155	3.48
- ประเภทอื่นๆ	17	3.02	18	3.27	6	1.28	9	1.84	1	0.80	6	3.28	-	-	11	2.90	109	2.25	160	3.59
รวม	563	100	551	100	467	100	490	100	125	100	183	100	-	-	379	100	####	100	####	100

จำนวน 17,736 คน และจังหวัดระยอง 1,322 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 51.16 39.59 และ 2.95 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปว่าประเภทอุตสาหกรรมที่สำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ (1) อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร (2) อุตสาหกรรมปิโตรเคมีและอุตสาหกรรมพลาสติก (3) อุตสาหกรรมการผลิตภัณฑ์โลหะ และจังหวัดที่มีความสำคัญในด้านอุตสาหกรรมตามการจ้างแรงงาน การลงทุนและจำนวนโรงงานคือ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยองและจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยอุตสาหกรรมประเภทที่เด่นในจังหวัดชลบุรีและมีผลต่อมูลค่าการลงทุนและการจ้างงานของภาคคือ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร

3.2.2.3 ภาคเกษตรกรรม

มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมในปี 2532 และ 2536 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมลดลง ข้อมูลจากหนังสือภาวะเศรษฐกิจภาคกลาง ปี 2536 และแนวโน้มปี 2537 ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งรวม 8 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคกลางรวม 19 จังหวัด โดยพิจารณาแยกเป็นรายจังหวัด สรุปได้ดังนี้คือ ภาคผลิตทางด้านเกษตรมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นทุกจังหวัดยกเว้นปราจีนบุรี และจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคเกษตรสูงสุดคือจังหวัดฉะเชิงเทรา ในปี 2532 และ 2536 มีมูลค่า 5,360.9 ล้านบาท และ 4,951.7 ล้านบาท ซึ่งสามารถพิจารณาแยกเป็นสาขาย่อยที่สำคัญๆ ดังนี้คือ

1) สาขาการปศุสัตว์ ในปี พ.ศ. 2532 และ 2536 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์เท่ากับ 15,215.6 ล้านบาท และ 14,668.8 ล้านบาท ผลผลิตที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ พืชไร่ และไม้ผล-ไม้ยืนต้น พืชไร่ที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือคือ มันสำปะหลัง อ้อย (น้ำตาล) ข้าว ถั่วลิสง และฝ้าย สำหรับไม้ผล-ไม้ยืนต้นที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ทูเรียน เงาะ มังคุด ลางสาด มะพร้าว และยางพารา พบว่าปัจจุบันปริมาณการปลูกพืชไร่ในบางจังหวัดลดลง ขณะที่ไม้ผล-ไม้ยืนต้นมีการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ดี โดยเฉพาะเงาะ ทูเรียนและมังคุด จังหวัดที่มีผลิตไม้ผลที่สำคัญคือ จังหวัดจันทบุรี จังหวัดตราด และจังหวัดระยอง

2) สาขาปศุสัตว์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีมูลค่าการผลิตในสาขาปศุสัตว์คือ 4,586.0 ล้านบาทโดยจังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตในสาขานี้สูง ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีมูลค่า 1,352.5 ล้านบาท ประเภทของสัตว์เลี้ยงที่สำคัญสำหรับบริโภคมากคือ ไก่ เป็ด และสุกร เป็นต้น โดยเฉพาะจังหวัดฉะเชิงเทราเลี้ยงไก่มากที่สุด

3) สาขาประมง การประมงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบด้วย การประมงน้ำจืด การประมงน้ำเค็ม และการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ในปี 2532 และ 2536 มีผลิตภัณฑ์มวลในสาขาประมงคิดเป็นมูลค่า 5,722.0 และ 5,158.1 ล้านบาท หรือคิดเป็น สัดส่วนมูลค่าร้อยละ 3.46 และ 2.24 ของผลิตภัณฑ์ภาค สำหรับการประมงน้ำเค็มนั้น มีในพื้นที่ที่ติดทะเล ได้แก่ จังหวัดตราด จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดชลบุรี และจังหวัด ฉะเชิงเทรา ปัจจุบันประมงน้ำเค็มมีการดำเนินการลดลง เนื่องจากต้นทุนค่าใช้จ่ายสูงขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้ในบางครั้งไม่คุ้มต้นทุน ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้จากแหล่งธรรมชาติมีแนวโน้ม ลดลง เนื่องจากสภาพน้ำและมีการใช้เรือประมง อวนลากและอวนรุน ซึ่งเป็นการทำลาย ทรัพยากรสัตว์น้ำวัยอ่อน ทำให้ปริมาณสัตว์น้ำลดลง ส่วนการทำประมงนอกล่าสัตว์น้ำมีค่าใช้จ่ายสูงและไม่มีความปลอดภัย

4) สาขาค้าส่ง-ค้าปลีก

มูลค่าผลิตภัณฑ์ของสาขานี้ในปี 2532 และ 2536 คือ 17,858.2 ล้านบาท และ 22,693.3 ล้านบาท หากพิจารณาลักษณะการประกอบกิจกรรม และโครงสร้างสินค้าแล้ว กล่าวได้ว่า การค้าปลีกที่ทำรายได้ให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการค้า เกี่ยวกับการค้าส่งสินค้าเกษตรทั้งที่แปรรูปแล้วและเป็นวัตถุดิบไปยังท้องถิ่นการค้าส่งสินค้า เกษตรที่สำคัญคือ ข้าว มันสับปะหลัง อ้อย และข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งมีพื้นที่การผลิตและ โรงงานแปรรูปขนาดใหญ่ในเขตจังหวัดชลบุรี ระยองและปราจีนบุรี การค้าส่งสินค้าเกษตร ประเภทพืชสวนที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงสุดคือ ผลไม้ ประเภทต่างๆ ที่สำคัญได้แก่ ทุเรียน เงาะ และมังคุด โดยมีแหล่งผลิตที่สำคัญอยู่ในพื้นที่ จังหวัดจันทบุรีและตราด ถือได้ว่าเป็นสินค้าออกที่สำคัญของภาค ส่วนสินค้าด้านการประมง จัดว่าเป็นสินค้าออกที่สำคัญ โดยมีแหล่งผลิตในแถบพื้นที่ในจังหวัดตราด จันทบุรี ระยอง ชลบุรี นอกจากนี้ธุรกิจค้าพลอยในจังหวัดจันทบุรีและตราด ส่งผลให้สาขาค้าส่ง-ค้าปลีกมี บทบาทสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5) สาขาคมนาคม-สื่อสาร

ในปี 2536 จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมสาขาสูงสุดคือ จังหวัดระยอง มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 5,057.1 ล้านบาท หรือคิดเป็น ร้อยละ 10.69 รองลงมาคือจังหวัดฉะเชิงเทรา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์ 2,247.6 ล้านบาท หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.88 สาเหตุจังหวัดระยองมีผลิตภัณฑ์สูง เนื่องจากมีการปรับปรุงขยายถนน

ให้กว้างขึ้นเป็น 4 ช่องจราจร ทำให้การคมนาคมขนส่งและบริการรับ-ส่งพนักงานและสินค้า สะดวกรวดเร็วขึ้น สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทรา เนื่องจากมีการขยายถนนหลายสาย ทำให้การคมนาคมขนส่งทั้งวัตถุดิบ สินค้าโดยสะดวกรวดเร็ว

3.2.3 การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของผลิตภัณฑ์มวลรวม

3.2.3.1 การเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวม

หากพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาค ตะวันออก นับได้ว่าการขยายตัวอย่างรวดเร็วกว่าคือ ในช่วงปี พ.ศ. 2532-2536 มีการเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 9.87 ต่อปี ขณะที่ประเทศมีการเติบโตทางเศรษฐกิจร้อยละ 10.3 ต่อปี และเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นของประเทศในช่วงเวลาเดียวกันพบว่ากรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงสุด รองลงมาคือ ภาคตะวันออก สำหรับสาขาการผลิตของภาคตะวันออกที่มีการขยายตัวสูงสุดได้แก่ สาขาอุตสาหกรรม โดยมีอัตราการเติบโตของมูลค่าการผลิตสูงถึงร้อยละ 19.27 โดยจังหวัดที่ทำให้สาขานี้ขยายตัวมากที่สุดได้แก่ จังหวัดชลบุรี รองลงมาคือ สาขาไฟฟ้า-ประปา และสาขานาการ มีการขยายตัวในอัตราร้อยละ 29.74 และ 16.51 ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า จังหวัดที่มีการเพิ่มของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงกว่าการเพิ่มขึ้นในระดับภาค ได้แก่ จังหวัดชลบุรี โดยมีการขยายในอัตราเพิ่มร้อยละ 14.1

3.2.3.2 แนวโน้มของภาคการผลิตในภาคตะวันออก

1) ภาคอุตสาหกรรม

จากสาขาการผลิตของภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกกว่าสาขาอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะมีอัตราการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ประเภทอุตสาหกรรมที่แนวโน้มจะมีการขยายตัวมากขึ้นคือ อุตสาหกรรมประเภทเคมีปิโตรเลียม และอุตสาหกรรมพลาสติก เนื่องจากพิจารณาจากจำนวนเงินลงทุนค่อนข้างสูง จังหวัดที่เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมประเภทนี้คือ จังหวัดชลบุรี บริเวณอำเภอศรีราชา และมีบทบาทสำคัญเนื่องจากมีในปี 2537 จำนวนโรงงาน 2,124 แห่งหรือคิดเป็นร้อยละ 40.53 ของภาค โดยมีจังหวัดชลบุรีมีจำนวนโรงงานมากที่สุดของภาคตะวันออก ซึ่งเป็นผลจากโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ตาราง 3.9 โครงสร้างการผลิตแยกเป็นรายจังหวัดในภาคตะวันออกและประเทศ ปี 2532-2536

หน่วย : ร้อยละ

จังหวัด	2532				2536			
	ภาคเกษตรกรรม	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคบริการ	รวม	ภาคเกษตรกรรม	ภาคอุตสาหกรรม	ภาคบริการ	รวม
	ฉะเชิงเทรา	5,360.9	9,096.7	8,942.0	23,399.6	4,951.7	9,402.8	10,958.4
ปราจีนบุรี	4,855.7	1,727.6	7,051.7	13,635.0	4,572.7	2,741.2	9,038.9	16,352.8
ชลบุรี	6,686.2	37,236.1	35,460.0	79,382.3	5,459.2	70,609.1	47,108.2	123,176.5
ระยอง	6,020.9	8,205.5	15,534.0	29,760.4	5,500.3	20,702.6	14,996.8	41,199.7
จันทบุรี	2,947.5	1,218.5	5,007.9	9,173.9	3,507.3	2,019.4	7,055.9	12,582.6
ตราด	1,707.9	555.2	2,996.1	5,259.2	1,754.9	797.0	4,151.5	6,703.4
นครนายก	1,335.2	357.1	2,930.3	4,622.6	1,361.6	435.2	3,384.9	5,181.7
สระแก้ว	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA
ภาคตะวันออก	28,974.7	65,725.4	70,594.8	165,294.9	27,107.9	106,707.5	96,714.4	230,529.8
ประเทศ	276,568.9	591,412.9	881,969.9	1,749,951.7	288,760.9	946,813.3	1,236,672.7	2,472,246.9

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

2) ภาคบริการ

(1) สาขาบริการ

จากปี 2532-2536 พบว่าอัตราการขยายตัวของสาขาบริการของภาคตะวันออกเฉลี่ยเท่ากับ 6.68 ต่อปี จังหวัดที่มีอัตราการขยายตัวสาขาบริการสูงสุดคือ จังหวัดตราด โดยมีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 22.51 ต่อปี รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรีอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 7.58 ต่อปี และจังหวัดฉะเชิงเทรา 6.81 ต่อปี

(2) สาขาค้าส่ง-ค้าปลีก

หากพิจารณาถึงอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจพบว่าจากปี 2532-2536 พบว่าภาคตะวันออกมีอัตราการขยายตัวเท่ากับ 6.77 เมื่อพิจารณาเป็นรายจังหวัด จังหวัดชลบุรีมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยสูงสุดคือ 9.25 ต่อปี รองลงมาคือ นครนายก ระยอง ปราจีนบุรีและจันทบุรี ซึ่งมีอัตราการขยายตัวสูงกว่าภาค สาเหตุที่จังหวัดจันทบุรีมีอัตราขยายตัวสูงสุดเนื่องจากจังหวัดขึ้นเป็นแหล่งผลไม้ที่สำคัญ ยังเป็นแหล่งธุรกิจค้าพลอยในจังหวัดจันทบุรีอีกด้วย จึงทำให้จังหวัดจันทบุรีมีการขยายตัวสูง

(3) สาขาการคมนาคม-ขนส่ง

อัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจากปี 2532-2536 ภาคตะวันออกมีอัตราการเจริญเติบโตเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 10.04 ของผลิตภัณฑ์ภาค และมีอัตราการขยายเพิ่มขึ้นเป็นอันดับสามของภาคบริการ จังหวัดที่มีการขยายตัวสูงสุดของภาคคือ จังหวัดระยอง รองลงมาคือ จันทบุรี และนครนายก คิดเป็นอัตราการเพิ่มเฉลี่ย 64.64 19.52 และ 11.17 ตามลำดับ สำหรับระยองเนื่องจากการขยายถนนให้กว้างขึ้นเป็น 4 ช่องจราจร สำหรับจังหวัดจันทบุรี เนื่องจากการขยายตัวของการค้าและมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมเพิ่มขึ้น เพื่อต้อนรับกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 9 ทำให้การคมนาคมขนส่งรวดเร็วขึ้น

3) ภาคเกษตรกรรม

อัตราการเปลี่ยนแปลงของภาคเกษตรกรรมลดลงจากปี 2532-2536 โดยมีอัตราการลดลงเฉลี่ยร้อยละ -1.61 ต่อปี จังหวัดที่มีมูลค่าการผลิตภาคการผลิตเกษตรกรรมสูงสุดคือ จังหวัดปราจีนบุรี มีมูลค่าเท่ากับ 4,572.7 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 27.93 ของภาครองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี ระยอง และนครนายก ซึ่งมีมูลค่าใกล้เคียงกันคือ คิดเป็นร้อยละ 27.93 27.87 26.18 24.52 และ 26.00 ตามลำดับ

ตาราง 3.10 | อัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมรายสาขาภาคตะวันออก ปี 2532-2536

สาขาการผลิต	อัตราการเปลี่ยนแปลง							
	ฉะเชิงเทรา	ปราจีนบุรี	ชลบุรี	ระยอง	จันทบุรี	ตราด	นครนายก	ภาคตะวันออก
เกษตรกรรม	-1.91	-1.46	-4.59	-2.39	4.75	0.69	0.49	-1.61
กสิกรรม	-2.93	0.42	7.68	4.95	3.73	-4.71	-0.33	-0.90
ปศุสัตว์	-1.34	-5.12	-3.83	5.85	-8.14	-4.46	2.53	-2.80
ประมง	1.27	8.39	-1.10	-11.62	18.89	11.13	10.51	-2.46
ป่าไม้	-25.00	-25.00	-25.00	-19.01	-24.56	-8.63	0.00	-19.79
การบริการทางเกษตรกรรม	0.43	-1.88	-7.78	-13.79	-4.55	-15.36	-4.23	-5.16
การผลิตสินค้าเกษตร	5.70.0.84	-2.08	1.72	7.34	1.58	0.89	1.23	3.41
อุตสาหกรรม	328.25	14.67	22.41	8.32	16.43	10.89	-5.47	15.59
เหมืองแร่และการขุดหิน	0.75	1.32	8.78	9.96	28.46	43.87	9.63	9.98
อุตสาหกรรม	2.45	18.31	25.16	3.65	16.49	12.56	4.55	18.54
ก่อสร้าง	5.64	9.37	7.15	5.42	15.72	5.36	6.04	7.05
บริการ	26.46	7.12	8.21	20.69	10.22	9.64	3.88	9.25
ไฟฟ้า - ประปา	3.92	11.04	19.90	41.79	19.48	76.47	16.73	29.74
คมนาคมและขนส่ง	-1.29	2.14	4.68	64.40	19.52	-2.28	11.17	10.04
การค้าปลีกและค้าส่ง	12.67	8.55	7.78	9.06	9.25	6.32	9.22	6.77
ธนาคารและประกันภัย	3.56	10.28	19.47	8.21	25.48	12.55	21.21	16.51
ที่อยู่อาศัย	6.51	6.90	12.00	8.30	5.46	4.90	4.13	7.46
บริหารและป้องกันประเทศ	6.81	5.79	-2.92	48.71	6.28	8.18	5.29	6.17
บริการ	2.04	4.58	7.58	1.89	2.08	22.51	-4.59	6.68
รวม	2.04	5.02	14.10	9.54	9.29	6.87	3.02	9.80

ที่มา : จากการคำนวณ

หมายเหตุ : ข้อมูลจากบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2.4 สรุปศักยภาพและข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของภาคตะวันออก

3.2.4.1 ภาคอุตสาหกรรม

1) ศักยภาพในด้านอุตสาหกรรม

ภาคอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญของภาคตะวันออก เนื่องจากมีมูลค่าการผลิตสูง นับว่าเป็นสาขาการผลิตหลักของภาค ซึ่งหากเทียบกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมของประเทศ ภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงกว่าประเทศ โดยเปรียบเทียบเป็นอัตราส่วนร้อยละดังนี้คือ ในปี 2536 ภาคตะวันออก มีมูลค่าเท่ากับ 12:47:41 และประเทศมีอัตราส่วนร้อยละของมูลค่าผลิตภัณฑ์ คือ 11:39:50 (ภาคเกษตรกรรม : ภาคอุตสาหกรรม : ภาคบริการ) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาคอุตสาหกรรมของภาคตะวันออกเด่นมาก หากพิจารณาจากมูลค่าผลิตภัณฑ์ และมีแนวโน้มที่จะมีการขยายตัวสูง อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่างๆ และเป็นแหล่งสร้างงานที่สำคัญแห่งหนึ่งของประเทศภาคตะวันออกมีปัจจัยที่เหมาะสมหลายประการที่เอื้ออำนวยต่อการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรม เช่น

(1) เป็นแหล่งวัตถุดิบ เนื่องจากมีผลผลิตทางด้านการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ปศุสัตว์ ตลอดจนสินค้าประมงและแร่ธาตุต่างๆ หากว่าปัจจุบันอัตราการขยายตัวทางเกษตรกรรมลดลง จากปัจจัยหลายประการเช่น ปรากฏาที่ดิน ความต้องการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านอื่น ปรากฏาราคาพืชผล เป็นต้น จึงควรได้รับการแก้ไขปัญหาเหล่านี้เพื่อรักษาแหล่งวัตถุดิบที่สำคัญ เนื่องจากจำนวนโรงงานประเภทแปรรูปสินค้าเกษตร มีจำนวนมากและกระจายตัวในทุกจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี

(2) เป็นแหล่งทรัพยากรธรณี ภาคตะวันออกเป็นแหล่งทรัพยากรธรณีที่สำคัญที่เป็นปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาอุตสาหกรรมหลักของประเทศ คือ เป็นแหล่งพลังงานเชื้อเพลิง ได้แก่ น้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยมาขึ้นฝั่งที่ มาบตาพุด จังหวัดระยอง มีศูนย์กลางของคลังน้ำมันและโรงแยกก๊าซที่สำคัญที่จังหวัดชลบุรี ซึ่งมีศักยภาพในการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ ตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกทั้งภาคตะวันออกยังเป็นแหล่งทรัพยากรธรณี ประเภทแร่ธาตุต่างๆ อาทิ เช่น ทองคำ ดินขาว ทราวยแก้ว และโดยเฉพาะแร่รัตนชาติที่มีแหล่งผลิตที่สำคัญที่จังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด

(3) โครงสร้างปัจจัยพื้นฐาน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สนับสนุนให้เกิดการลงทุนอุตสาหกรรมภาคตะวันออกมีความเหมาะสมในด้านโครงสร้างรวมทั้งรัฐบาลได้มีการลงทุนและปรับปรุงการคมนาคมขนส่ง ด้านการสื่อสาร สาธารณูปการ และสาธารณูปโภค

(4) การส่งเสริมการลงทุน จากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ที่มุ่งกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค จึงกำหนดแผนพัฒนาเมืองและพื้นที่เฉพาะขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาฐานเศรษฐกิจในเขตชุมชนมหานครประเทศและเมืองใหญ่ ๆ ในส่วนภูมิภาคและภาคตะวันออกอยู่ในพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนาซึ่งได้แก่ “แผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก” รัฐบาลให้การส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เป็นปัจจัยในการสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมหลักและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ เช่น ทำเรือพาณิชย์ แหลมฉับัง นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉับัง ทำเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด รวมทั้งร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ บางโครงการที่มีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการลงทุนในเชิงเศรษฐกิจและเชิงพาณิชย์ เช่น อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี และอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

2) ข้อจำกัดในด้านอุตสาหกรรม

จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกได้สรุปสาระสำคัญของผลการพัฒนา ระยะที่ 1 (พ.ศ.2524-2537) และสภาพความจริงบนพื้นที่ พบว่าปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาดังนี้ คือ

(1) ในด้านส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตรอาจประสบข้อจำกัดในเรื่องของวัตถุดิบผลิตได้ไม่เพียงพอ เนื่องจากสภาพการผลิตอยู่กับดินฟ้าอากาศ หรือเป็นผลผลิตตามฤดูกาล หรือคุณภาพไม่ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด

(2) การขาดแคลนน้ำดิบเพื่ออุตสาหกรรม ทำให้ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจัดหา น้ำดิบไว้ใช้ค่อนข้างสูง โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี ซึ่งปัญหาขาดแคลนน้ำดิบ หากปัจจุบันมีการสร้างอ่างเก็บน้ำเพิ่มขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อการบริการและความต้องการอุปโภค-บริโภค

(3) การพัฒนาตามแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทำให้เศรษฐกิจขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะระหว่าง 2533-2535 ซึ่งอยู่ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 6 และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2530-2539) ส่งผลให้ราคาที่ดินและความต้องการ

ด้านบริการพื้นฐานมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนเกิดปัญหาต่อเนื่องในหลายด้าน โดยเฉพาะจังหวัดชลบุรี และระยอง ดังสรุปได้ดังนี้คือ

1. ราคาที่ดินสูงขึ้นทำให้เกษตรกรขายที่ดิน เนื้อที่การเกษตรลดลง ประกอบกับราคาผลผลิตตกต่ำ ทำให้เกษตรกรเปลี่ยนไปประกอบอาชีพอื่น เช่น แรงงานในภาคอุตสาหกรรม กิจการค้าอย่างอื่น เป็นต้น

2. ในระหว่างปี 2535-2536 อัตราการขยายตัวของการลงทุนในพื้นที่เริ่มลดลงโดยเฉพาะชลบุรีและระยอง เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่นๆ โดยรอบกรุงเทพมหานคร เช่น ปทุมธานี สระบุรี เนื่องจากราคาที่ดินสูง ขาดแคลนแรงงานฝีมือ และมีแรงงานไร้ฝีมือสูงกว่าพื้นที่อื่นประมาณร้อยละ 10-30 นอกจากนี้ ยังคงเป็นเพียงเมืองบริวารของกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังต้องพึ่งการพัฒนาเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร

3. อุตสาหกรรมตั้งกระจุกกระจายอยู่ตามแนวถนนที่สำคัญที่อยู่นอกเขตนิคมอุตสาหกรรม อาจเป็นตัวก่อให้เกิดมลพิษเพราะยากต่อการควบคุมและแก้ไข

3.2.4.2 ภาคบริการ

1) ศักยภาพ

ภาคบริการมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง อันเนื่องมาจากโครงการลงทุนตามแผนพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ในอันที่จะสนับสนุนให้เกิดศูนย์กลางการค้า การเงิน การบริการ และการท่องเที่ยวต่างๆ และธุรกิจในด้านบริการมีการขยายตัวสูงเนื่องจากภาคตะวันออกเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นอกจากนี้ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วมากเนื่องจากได้มีการพัฒนาระบบโครงข่ายคมนาคม ทั้งทางรถไฟ ถนนและขนส่งทางท่อ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากสนามบินอู่ตะเภา ท่าเรือแหลมฉบัง มาบตาพุด ในเชิงพาณิชย์และการส่งออกของประเทศ การก่อสร้างการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เพราะต้องการที่อยู่อาศัยมากขึ้นทั้งอาคารสำนักงาน สวนอาหาร และโรงแรม ซึ่งจะมีศูนย์กลางความเจริญต่างๆ ในภาคตะวันออก เช่น ศูนย์กลางการผลิตเชื้อเพลิง โดยมีโรงงานแยกก๊าซธรรมชาติ โรงงานกลั่นน้ำมันที่จังหวัดระยอง และศูนย์กลางการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรมจากจำนวน

¹ทิศทางการพัฒนาภาคตะวันออกในช่วงแผนพัฒนา ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539 หน้า 8 (เอกสารโรเนียว)

โรงงานอุตสาหกรรมประเภทที่มีอยู่จำนวนมากในจังหวัดชลบุรี ศูนย์กลางสินค้าประเภทก่อสร้างที่จังหวัดสระแก้ว รวมทั้งแหล่งบริการต่างๆ เกี่ยวกับระบบการขนส่งสินค้าต่างๆ เช่น สร้างสถานีสินค้า (ICD) และตู้เก็บขนส่งสินค้า (Container Yard) การต่อเรือซ่อมแซมเรือ และการต่อตัวถังรถ นอกจากนี้ยังพบว่าจังหวัดตราดและจังหวัดฉะเชิงเทรา มีอัตราการขยายตัวด้านบริการสูง จึงควรมีการส่งเสริมสนับสนุนต่อไป² จังหวัดตราดจากการเปิดพรหมแดนค้าขายกับกัมพูชาจึงมีนักท่องเที่ยวไปใช้บริการ และการที่จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการสร้างโรงแรมชั้นหนึ่ง

2) ข้อจำกัดทางด้านบริการ

(1) แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงควรได้รับการปรับปรุงทางพื้นที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น พัทยา ซึ่งมีแผนปรับปรุงพัฒนาอยู่แล้ว (ตามหัวข้อ 5) และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ จากการศึกษาทบทวน แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองพัทยา และจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด โดยสำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2534³ ได้สรุปประเด็นปัญหาการท่องเที่ยวที่ควรได้รับการแก้ไขดังนี้คือ

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

1.1 ขาดแผนการใช้ที่ดินและการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ อาทิ ปัญหาการบุกรุกหาดทราย ชายทะเล ป่าชายเลน

1.2 ขาดการควบคุมอาคารและการใช้อาคารจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทำให้ขาดการควบคุมอาคารและการใช้อาคารเป็นไปไม่ทั่วถึงและรัดกุม เกิดปัญหาการปลูกสร้างอาคารรุกล้ำที่ดินชายทะเล หรือเขตสงวน ปัญหาการลักลอบทิ้งน้ำโสโครก และการปล่อยของเสียลงสู่ทางน้ำสาธารณะและชายทะเล

1.3 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนบก โดยเฉพาะพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเนื่องจากขาดงบประมาณ อัตรากำลัง และครุภัณฑ์เพียงพอ

² แห่งประเทศไทย, ธนากร ภาวะเศรษฐกิจภาคกลางปี 2536 และแนวโน้มปี 2537 (กรุงเทพฯ ฝ่ายวิชาการ) 2537, หน้า 52 หน้า 58 (เอกสารโรเนียว)

³ สำนักบริการวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย การศึกษาทบทวนแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองพัทยา และจังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และตราด เสนอต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2535, หน้า 5-4 ถึงหน้า 5-8

1.4 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล
อันมีพื้นที่กว้างขวาง ไม่อาจดูแลรักษาอย่างทั่วถึง ทำให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ถูกต้อง

1.5 การอนุรักษ์ทรัพยากรศิลป วัฒนธรรม
และโบราณคดี ยังไม่ได้รับความสำคัญอย่างเพียงพอ

2. สิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการการท่องเที่ยว เช่น ห้องพักรับรองจำนวนมากในบางพื้นที่และบางพื้นที่ขาดแคลน นอกจากสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ร้านอาหาร การขาดแคลนคุณภาพและจำนวนห้องน้ำ บริการข้อมูล และข่าวสาร และการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกและเรือ ซึ่งขาดคุณภาพและมาตรฐาน เป็นต้น

(2) การที่ไฟฟ้า-ประปาให้บริการไม่เพียงพอในด้าน
ปริมาณมีการดับ-การตกบริเวณชุมชนที่สำคัญ⁴

3.3 ลักษณะทางด้านประชากรและสังคม

3.3.1 ลักษณะประชากร

ภาคตะวันออก มีขนาดพื้นที่เป็นอันดับที่ 5 ของประเทศหรือประมาณพื้นที่ร้อยละ 7.5 ของพื้นที่รวมทั้งประเทศ มีความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ. 2537 ประมาณ 930 คนต่อตารางกิโลเมตร สามารถพิจารณาถึงความสำคัญของจังหวัดชลบุรี ในภาคตะวันออกด้านประชากรได้ดังนี้

ความหนาแน่นประชากรภาคตะวันออกมีประชากรหนาแน่น 105.7 คน/ตร.กม. จะเห็นได้ว่าความหนาแน่นประชากรของจังหวัดชลบุรีสูงเป็นอันดับที่ 1 ของภาคมีความหนาแน่น 220.5 คน/ตารางกิโลเมตรอันดับต่อมาคือ จังหวัดระยอง (131.57 คน/ตร.กม.) จังหวัดฉะเชิงเทรา (113.1 คน/ตร.กม.) จังหวัดนครนายก (110.63 คน/ตร.กม.) ตามลำดับ เนื่องจากจำนวนประชากรของชลบุรีมีจำนวนมาก ขณะที่พื้นที่ของจังหวัดชลบุรีมีขนาดพื้นที่อันดับที่ 5 ของภาคทำให้มีความหนาแน่นสูงกว่าจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก และอีกประการหนึ่งจากที่จำนวนประชากรเป็นอันดับหนึ่งของภาคด้วย จึงจะเห็นว่าจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมทางด้านประชากรสำหรับการพัฒนา อาจกล่าวได้ว่าเป็นบทบาทที่สำคัญประการหนึ่งของชลบุรีในภาคตะวันออกอันดับหนึ่งของภาคด้วย จึงจะเห็นว่าจังหวัดชลบุรีมีความพร้อมทางด้านประชากรสำหรับการพัฒนา

⁴ แผนลงทุนจังหวัดชลบุรี. (กรุงเทพมหานคร : บริษัทการจัดการเกษตรและอุตสาหกรรม จำกัด), 2537, น. 105.

3.3.1.1 ขนาดประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,860,129 คนในปี พ.ศ. 2537 จังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับแรกของภาคคือจังหวัดชลบุรี มีจำนวนประชากร 962,402 คน คิดเป็นร้อยละ 24.93 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองลงมาคือจังหวัดฉะเชิงเทรา มีประชากรรวม 605,328 คน ประมาณร้อยละ 15.68 แต่เดิมคือจังหวัดปราจีนบุรี มีประชากรมากที่สุด แต่เนื่องจากบางอำเภอของจังหวัดปราจีนบุรีแยกเป็นจังหวัดใหม่คือ จังหวัดสระแก้วในปี พ.ศ. 2536 ดังนั้นจำนวนประชากรของจังหวัดปราจีนบุรีจึงลดลงและมีขนาดพื้นที่เป็นอันดับที่ 5 ของภาค ขณะที่จังหวัดที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 2 ของภาค คือจังหวัดสระแก้ว คิดขนาดพื้นที่เป็นร้อยละ 11.9 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3.1.2 ประชากรเมืองและชนบท

ในปี 2537 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรในเขตเมืองประมาณ 1,266,181 คนคิดเป็นร้อยละ 32.80 ของประชากรทั้งภาคและประชากรในชนบทประมาณ 93,948 คนคิดเป็นร้อยละ 67.20 ของประชากรทั้งภาค ชุมชนเมืองประกอบด้วยเทศบาลเมือง 8 แห่ง เมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 1 แห่ง และสุขาภิบาล 82 แห่ง

จังหวัดที่มีอัตราส่วนประชากรในเขตเมืองต่อประชากรสูงสุดตามลำดับคือ จังหวัดชลบุรีมีประชากรเมืองจำนวน 541,373 คนประชากรในชนบท 421,029 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 962,402 คนรองลงมาคือ จังหวัดระยองและจังหวัดจันทบุรี มีประชากรเมืองจำนวน 184,722 คน มีประชากรในชนบท 282,637 คน และประชากรเมือง 156,798 คน มีประชากรชนบท 307,357 คน ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงประชากรปี 2532 และ 2537 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในเขตเทศบาลเมืองจากปี 2532 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 776,624 คน โดยพิจารณาเป็นรายจังหวัดดังนี้ จังหวัดที่มีประชากรในเขตเทศบาลเมืองเพิ่มขึ้นมากที่สุดในจังหวัดชลบุรี มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นคือ 356,533 คน คิดเป็นร้อยละการเปลี่ยนแปลง 45.90 รองลงมาคือระยองน้อยที่สุดคือ นครนายก มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 15,358 คน คิดเป็นร้อยละการเปลี่ยนแปลง 1.97 สำหรับจังหวัดสระแก้ว เพิ่มแยกจากจังหวัดปราจีนบุรีในปี 2536

จากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากแผนฯ ฉบับที่ 5 และ ฉบับที่ 6 กำหนดให้ชลบุรีเป็นเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากพื้นที่จังหวัดชลบุรีแล้ว ฉะเชิงเทรา และระยอง ยังเป็นพื้นที่เป้าหมายในนโยบายการพัฒนา พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือทำให้เกิดการกระจายรายได้และการสร้างงานเกิดขึ้นในชุมชนเมือง

ทำให้ชุมชนเมืองของจังหวัดเหล่านี้มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นสูงกว่าจังหวัดอื่น ซึ่งต่อไปในอนาคตจะก่อให้เกิดความเป็นเมืองที่มาจากการรวมตัวของประชากรมากยิ่งขึ้น

3.3.1.3 การเปลี่ยนแปลงประชากร

ประชากรนับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญของการพัฒนา เนื่องจากเป็นแหล่งอุปทานของปัจจัยการผลิต คือ ผู้ประกอบการและแรงงาน การเปลี่ยนแปลงประชากรจึงมีผลต่อการพัฒนา ขนาดของประชากรจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรขึ้นอยู่กับอัตราการเพิ่มประชากร โดยประชากรเพิ่มสูงจากสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการคือ การเพิ่มประชากรโดยธรรมชาติอันเป็นผลจากอัตราการเกิดสูงกว่าอัตราการตายและประชากรเพิ่มขึ้น เนื่องจากการย้ายถิ่นที่อยู่ เช่น จากการอพยพเข้าเนื่องจากมีแหล่งงาน เป็นต้น

1) อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีประชากรทั้งหมดในปี พ.ศ. 2537 คือ 3,860,129 คน จากปี พ.ศ. 2538-2532 และปี พ.ศ. 2532-2537 พบว่าอัตราการเพิ่มประชากรคิดเป็นร้อยละต่อปี ดังนี้คือ 6.78 และ 7.80 โดยจังหวัดที่ประชากรเพิ่มขึ้นสูงสุดในภาคคือจังหวัดชลบุรี โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเท่ากับ 89,944 และ 66,062 คนคิดเป็นการเพิ่มประชากรเฉลี่ย 10.0 และ 29.94 ต่อปี ตามลำดับ รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 41,060 และ 32,747 ตามลำดับ คิดเป็นประชากรเพิ่มเฉลี่ย 4.92 และ 12.04 ต่อปี และ จังหวัดฉะเชิงเทรามีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น 550,014 และ 29,579 คน ตามลำดับ คิดเป็นประชากรเพิ่มเฉลี่ย 6.00 และ 10.88 ต่อปี

2) ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงประชากร

(1) อัตราการเกิดและอัตราการตาย

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีอัตราการเกิดต่อประชากร 1000 คน เท่ากับ 2.23 คน และอัตราการตายต่อประชากร 1000 คน เท่ากับ 9.96 พบว่าอัตราการเกิดต่อประชากร 1,000 ในปี 2537 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนืออันดับแรกคือ จังหวัดปราจีนบุรี (5:30) รองลงมาคือ จังหวัดนครนายก (5.03) จังหวัดจันทบุรี (4.62) จังหวัดสระแก้ว (4.45) ตามลำดับ อัตราการตายต่อประชากร 1000 คน ในปี 2537 จังหวัดชลบุรีมีอัตราการตายสูงสุด (22.53) รองลงมาคือจังหวัดจันทบุรี (17.81) จังหวัดระยอง (17.43)

(2) อัตราการย้ายถิ่น

อัตราการย้ายถิ่นสุทธิพบว่า จังหวัดสระแก้ว อัตราย้ายถิ่นสุทธิโดยมีการย้ายเข้าสูงสุดคือ 14.81 รองลงมาคือ จังหวัดฉะเชิงเทรา (13.53) จังหวัดนครนายก (9.71) ตามลำดับ

ดังนั้น อาจกล่าวโดยสรุปว่าประชากรมีการขยายตัวสูงขึ้นจากการพิจารณาขนาดประชากรกับการเปลี่ยนแปลงโดยจังหวัดชลบุรีมีอัตราการขยายตัวสูงสุด หากพิจารณาอัตราการเกิดและอัตราการตาย พบว่าประชากรจังหวัดชลบุรี อัตราการเพิ่มตามธรรมชาติน้อยแสดงให้เห็นว่า การเพิ่มประชากรต้องเปลี่ยนแปลงมาจากการย้ายถิ่นที่ซึ่งแรงดึงดูดประชากรส่วนใหญ่จะมาจากแหล่งงาน การศึกษา เป็นต้น แสดงให้เห็นว่าการที่จังหวัดชลบุรีได้รับนโยบายให้มีการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก ทำให้เป็นแรงดึงดูดแรงงานในจังหวัดทำให้จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สำหรับจังหวัดสระแก้วมีอัตราการย้ายถิ่นสุทธิสูงสุดจากสาเหตุที่จังหวัดสระแก้วพึ่งแยกตัวจากจังหวัดปราจีนบุรี

3.3.1.4 การประมาณการจำนวนประชากร

จากการประมาณการประชากรพบว่าปี 2548 ตามตารางการประมาณประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุและเพศของการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภาคตะวันออกมีประชากรรวม 4,298,120 คน จังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในปี 2548 คือ จังหวัดชลบุรี จำนวน 1,048,883 คน รองลงมาคือจังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวน 667,928 คน จังหวัดระยองมีจำนวน 555,488 คน และน้อยที่สุดคือจังหวัดนครนายก จำนวน 270,607 คน

ดังนั้นจะแสดงให้เห็นถึงว่าจังหวัดชลบุรีมีขนาดประชากรเป็นปัจจัยที่ผลิตสูงสุดในภาค ในอนาคตจึงแสดงให้เห็นว่า จังหวัดชลบุรีมีการพัฒนาแล้ว และพร้อมจะพัฒนาต่อไป หากพิจารณาทางด้านประชากรส่วนจังหวัดฉะเชิงเทรา และระยองแสดงถึงความพร้อมเช่นกัน เนื่องจากตามนโยบายทั้งสามจังหวัดเป็นจังหวัดเป้าหมายในการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีแรงงานในด้านการผลิตรวมทั้งผู้ประกอบการเศรษฐกิจอื่น

3.3.2 บริการด้านสังคม

3.3.2.1 ลักษณะของการศึกษา

- 1) ความสัมพันธ์ของจำนวนครู นักเรียนและห้องเรียน

ตาราง 3.11 ปริมาณการจำหน่ายประชากรภาคตะวันออกเป็นรายจังหวัด จำแนกตามหมวดอายุปี 2548

หมวดอายุ	ฉะเชิงเทรา	ชลบุรี	ระยอง	จันทบุรี	ตราด	ปราจีนบุรี	นครนายก	สระแก้ว	ภาคตะวันออก
0-4	51,458	65,958	40,816	35,998	16,625	41,273	21,209	36,235	309,572
5-9	51,488	68,929	40,258	35,284	17,331	42,836	22,045	39,692	317,863
10-14	52,633	73,995	42,864	33,560	17,561	43,062	21,777	39,801	325,253
15-19	50,710	83,234	46,667	37,773	16,376	38,093	10,631	34,354	317,838
20-24	54,134	98,937	49,075	41,152	16,778	41,803	18,227	35,232	355,338
25-29	54,839	108,430	51,134	45,569	18,550	42,727	17,254	37,635	376,138
30-34	53,794	104,430	48,926	45,279	18,495	44,251	20,133	37,566	372,874
35-39	53,257	100,363	46,253	41,352	18,609	41,676	23,502	35,594	360,606
40-44	48,420	91,717	43,013	34,941	15,586	37,934	21,116	31,516	324,243
45-49	38,389	82,168	35,552	30,884	13,931	34,362	19,342	27,578	282,206
50-54	38,389	68,134	29,857	27,355	11,527	28,936	18,458	23,390	246,046
55-59	29,720	57,958	18,095	20,116	8,254	23,765	14,738	17,026	189,672
60-64	27,603	42,532	15,082	16,145	4,859	20,679	12,845	14,288	154,033
65-69	24,742	36,866	11,211	13,557	5,500	17,105	12,207	11,393	132,581
70-74	18,642	29,795	10,830	9,464	3,852	11,501	8,750	6,961	99,795
75+	18,958	22,186	26,255	9,044	3,691	11,480	9,049	6,258	106,921
รวม	667,928	1,048,883	555,888	477,945	312,317	521,924	270,607	442,628	4,298,120

ที่มา : กองวางแผนทรัพยากรมนุษย์ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการและสังคมแห่งชาติ

การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 12 แบ่งออกเป็น

(1) ระดับประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีนักเรียนต่อครู คือ 1:21 และนักเรียนต่อห้อง 23: 1 พบว่าจังหวัดนครนายกมีจำนวนนักเรียนต่อครูน้อยที่สุด (1:16) รองลงมาคือ ฉะเชิงเทรา (1:19) ปราจีนบุรี (1:19) ตราด (1:19) ตามลำดับ ซึ่งมีอัตราส่วนของนักเรียนต่อครูเท่ากัน ขณะที่อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง พบว่าจังหวัดชลบุรี (27:1) มีอัตราส่วนนักเรียนต่อห้องสูงสุด รองลงมาคือจังหวัดระยอง (26:1) จังหวัดสระแก้ว (25:1) จังหวัดจันทบุรี (24:1) ตามลำดับ

(2) ระดับมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีนักเรียนต่อครูเท่ากับ 1:20 และนักเรียนต่อห้อง 39:1 แต่หากพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า อัตราส่วนนักเรียนต่อครู ที่น้อยที่สุดคือ จังหวัดนครนายก (1:17) รองลงมาคือจังหวัดตราด (1:18) จังหวัดฉะเชิงเทรา (1:18) จังหวัดชลบุรี (1:21) จังหวัดปราจีนบุรี (1:21) ตามลำดับ ขณะที่อัตราส่วนนักเรียนต่อห้อง พบว่าจังหวัดระยองมีขนาดนักเรียนต่อห้องสูงที่สุด (40:1) รองลงมาคือจังหวัดชลบุรี (38:1) จังหวัดจันทบุรี (38:1) จังหวัดปราจีนบุรี (36:1) ดังแสดงในตาราง 4. และตารางที่ 4. ส่วนตารางแสดงจำนวนห้องเรียน จำนวนนักเรียน จำนวนโรงเรียน และจำนวนครูเป็นรายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

2) ความเพียงพอของการรับบริการ

การศึกษาระดับประถมศึกษาและมัศึกษานับว่าเป็นการศึกษาที่เป็นหัวใจหลักของการศึกษาเนื่องจากการเพิ่มคุณภาพประชากร ดังนั้นควรได้รับการบริการที่เพียงพอ โดยใช้เกณฑ์ของกระทรวงศึกษาในการพิจารณา ดังต่อไปนี้

(1) ระดับประถมศึกษา

จากมาตรฐานของสำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ มีเกณฑ์มาตรฐานของจำนวนครูต่อนักเรียน และนักเรียนต่อห้อง เท่ากับ 1:25 และ 1:25 ตามลำดับ จากตาราง จะพิจารณาได้ว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือสูงกว่ามาตรฐาน จังหวัดที่มีจำนวนครูต่อนักเรียนมากที่สุดคือ จังหวัดนครนายก รองลงมาคือ จังหวัดตราด จังหวัดปราจีนบุรี และตราด ส่วนจังหวัดที่มีนักเรียนต่อครูสูงกว่ามาตรฐานเพียงเล็กน้อยคือ จังหวัดชลบุรี และสระแก้ว สำหรับสระแก้วอาจจะเพิกแยกตัวจากจังหวัดปราจีนบุรี

(2) ระดับประถมศึกษา

จากมาตรฐานของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีเกณฑ์มาตรฐานของจำนวนนักเรียนต่อครูและนักเรียนต่อห้อง เท่ากับ 1:20

ตาราง 3.12 มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษา

รายการ	หลักเกณฑ์
ระดับประถมศึกษา - จำนวนห้อง - จำนวนครู	ห้องเรียน 25 คนต่อ 1 ห้องเรียน นักเรียน 25 คนต่อครู 1 คน
ระดับมัธยมศึกษา - จำนวนห้อง - จำนวนครู	นักเรียน 45 คนต่อ 1 ห้องเรียน นักเรียน 20 คนต่อครู 1 คน

ที่มา : 1. สำนักงานประถมศึกษาแห่งชาติ

2. กรมสามัญศึกษา

แผนที่ 3.13

แสดงความพร้อมทางการศึกษาระดับประถมและมัธยมศึกษา
ระดับประถม

เขตการศึกษา	จังหวัด	นร.:ครู	นร.: ห้อง
12	ฉะเชิงเทรา	1:19	20: 1
	ชลบุรี	1:23	27:1
	ปราจีนบุรี	1:19	21:1
	ระยอง	1:21	26:1
	จันทบุรี	1:20	24:1
	ตราด	1:19	22:1
	นครนายก	1:16	19:1
	สระแก้ว	1:23	25:1
	ภาคตะวันออก	1:21	23:1

ระดับมัธยมศึกษา

เขตการศึกษา	จังหวัด	นร.:ครู	นร.: ห้อง
12	ฉะเชิงเทรา	1: 18	30:1
	ชลบุรี	1:21	38:1
	ปราจีนบุรี	1:21	36:1
	ระยอง	1:23	40:1
	จันทบุรี	1:21	38:1
	ตราด	1:18	32:1
	นครนายก	1:17	34:1
	สระแก้ว	1:27	31:1
	ภาคตะวันออก	1:20	39:1

ที่มา : กระทรวงศึกษาธิการ

และ นักเรียนต่อห้องเท่ากับ 1:45 ภาคตะวันออกมีจำนวนนักเรียนต่อครูในระดับมัธยมศึกษา เท่ากับ 1:20 นับว่าเพียงพอต่อการรับบริการหากพิจารณาเป็นรายจังหวัดพบว่า จังหวัดนครนายกมีจำนวนครูต่อนักเรียนมากที่สุด จังหวัดที่มีจำนวนครูต่อนักเรียนสุดคือ สระแก้ว ชลบุรี ปราจีนบุรี จันทบุรีตามลำดับ

3.3.2.2 ลักษณะทางสาธารณสุข

1) ลักษณะทั่วไป

(1) จำนวนโรงพยาบาล

ภาคตะวันออกมีจำนวนโรงพยาบาลทั้งหมด 85 แห่ง จังหวัดที่มีจำนวนโรงพยาบาลมากที่สุดคือ จังหวัดชลบุรี 28 แห่ง รองลงมาคือจังหวัด ฉะเชิงเทรา (14 แห่ง) จังหวัดระยอง (13 แห่ง) จังหวัดจันทบุรี (13 แห่ง) โดยจังหวัดที่มี โรงพยาบาลระดับศูนย์คือจังหวัดชลบุรีและจังหวัดจันทบุรี

(2) จำนวนเตียง

เมื่อจัดลำดับในภาคตะวันออกพบว่าจำนวนเตียง ทั้งหมดของภาคตะวันออกมี 8,379 เตียงและพบว่า จังหวัดปราจีนบุรีเป็นจังหวัดที่มีอัตรา ส่วนเตียงต่อจำนวนประชากรมากที่สุดคือ 1:233.6 รองลงมาคือ จังหวัดชลบุรี (1:348) จังหวัดนครนายก (1:451)

(3) จำนวนแพทย์

ภาคตะวันออกมีจำนวนแพทย์ 847 คน โดยเป็น จำนวนแพทย์ต่อประชากรในแต่ละจังหวัด พบว่าจังหวัดนครนายก เป็นจังหวัดที่มีอัตราส่วน แพทย์ เป็นอันดับที่ 1 ของภาค รองลงมาคือ จังหวัดจันทบุรี (1:2,882) จังหวัด ระยอง (1:3,338) จังหวัดตราด (1:3,475)

2) ความเพียงพอต่อการบริการทางการแพทย์

โดยพิจารณาจากมาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุขได้ ดังนี้คือ จำนวนแพทย์ : ประชากร : เท่ากับ 1:5000 และจำนวนเตียงต่อประชากร 1:617

(1) จำนวนเตียง

หากพิจารณาจำนวนเตียงของภาคตะวันออกพบว่า มี อัตราส่วนเท่ากับ 1:460 แสดงให้เห็นว่าจำนวนเตียงเพียงพอกับการบริการ หากพิจารณา

ตาราง 3.14) แสดงอัตราส่วนจำนวนเตียง : ประชากรรายจังหวัดปี 2537

จังหวัด	จำนวนเตียง (1)	จำนวนประชากร (2)	อัตราส่วนจำนวน เตียง/จำนวนประชากร (3)	ลำดับ
ฉะเชิงเทรา	646	605,328	1:937	7
ปราจีนบุรี	1,805	421,822	1:233.6	1
ชลบุรี	2,760	962,402	1:348	2
ระยอง	744	467,359	1:628	6
จันทบุรี	1,144	464,155	1:623	5
ตราด	420	205,077	1:488	4
นครนายก	520	234,764	1:451	3
สระแก้ว	340	499,222	1:1468	8
ภาคตะวันออก	8,379	3,860,129	1:460.6	

ที่มา : ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข

ตาราง 3.15) แสดงอัตราส่วนแพทย์ : ประชากรรายจังหวัด ปี พ.ศ.2537

จังหวัด	จำนวนแพทย์ (1)	จำนวนประชากร (2)	อัตราส่วน แพทย์ / จำนวน ประชากร (3)	ลำดับ
ฉะเชิงเทรา	120	605,328	50,444	7
ปราจีนบุรี	121	421,822	3,486.1	5
ชลบุรี	120	962,402	8,020.01	6
ระยอง	140	467,359	3,338.27	3
จันทบุรี	161	464,155	2,882.95	2
ตราด	59	205,077	3,475.88	4
นครนายก	82	234,764	2,862.97	1
สระแก้ว	44	499,222	11,345.9	8
ภาคตะวันออก	847	3,860,129	4,557.41	

ที่มา : 1) ข้อมูลจากกระทรวงสาธารณสุข

2) ข้อมูลจากสำนักทะเบียนราษฎร กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

3) ข้อมูลจากการคำนวณ

เป็นรายจังหวัดพบว่า จังหวัดสระแก้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดระยองและจังหวัดจันทบุรี ไม่เพียงพอต่อการรับบริการ

(2) จำนวนแพทย์

หากพิจารณาจำนวนแพทย์พบว่า ภาคตะวันออกมีจำนวนแพทย์สูงกว่ามาตรฐานเพียงเล็กน้อย จังหวัดที่ได้รับการบริการไม่เพียงพอคือจังหวัดสระแก้ว จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี และจังหวัดปราจีนบุรี สำหรับจังหวัดฉะเชิงเทรา และชลบุรี เนื่องจากประชากรมีจำนวนมาก ทำให้บุคคลากรไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะรับบริการทั้งที่จังหวัดชลบุรีมีจำนวนโรงพยาบาลสูงสุดในภาค และฉะเชิงเทราเป็นอันดับสองของภาค ดังนั้นสามารถกล่าวได้ว่าจำนวนการรับบริการของจังหวัดฉะเชิงเทรา ชลบุรี ปราจีนบุรี จำนวนแพทย์ที่บริการไม่เพียงพอ

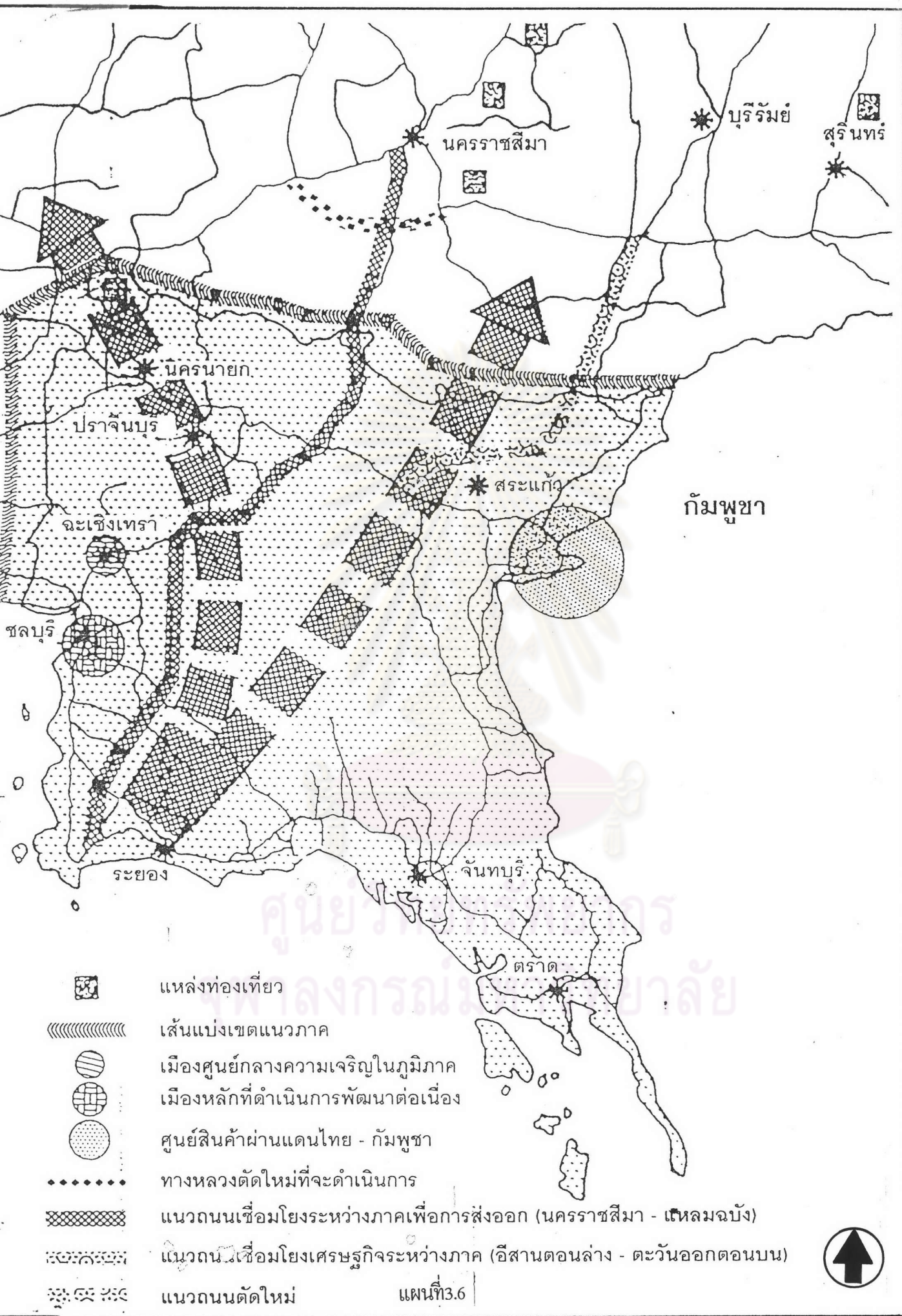
3.4 นโยบายของรัฐกับการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

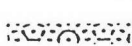
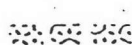
3.4.1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก คือ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา ให้เป็นแหล่งอุตสาหกรรมหลักของประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์

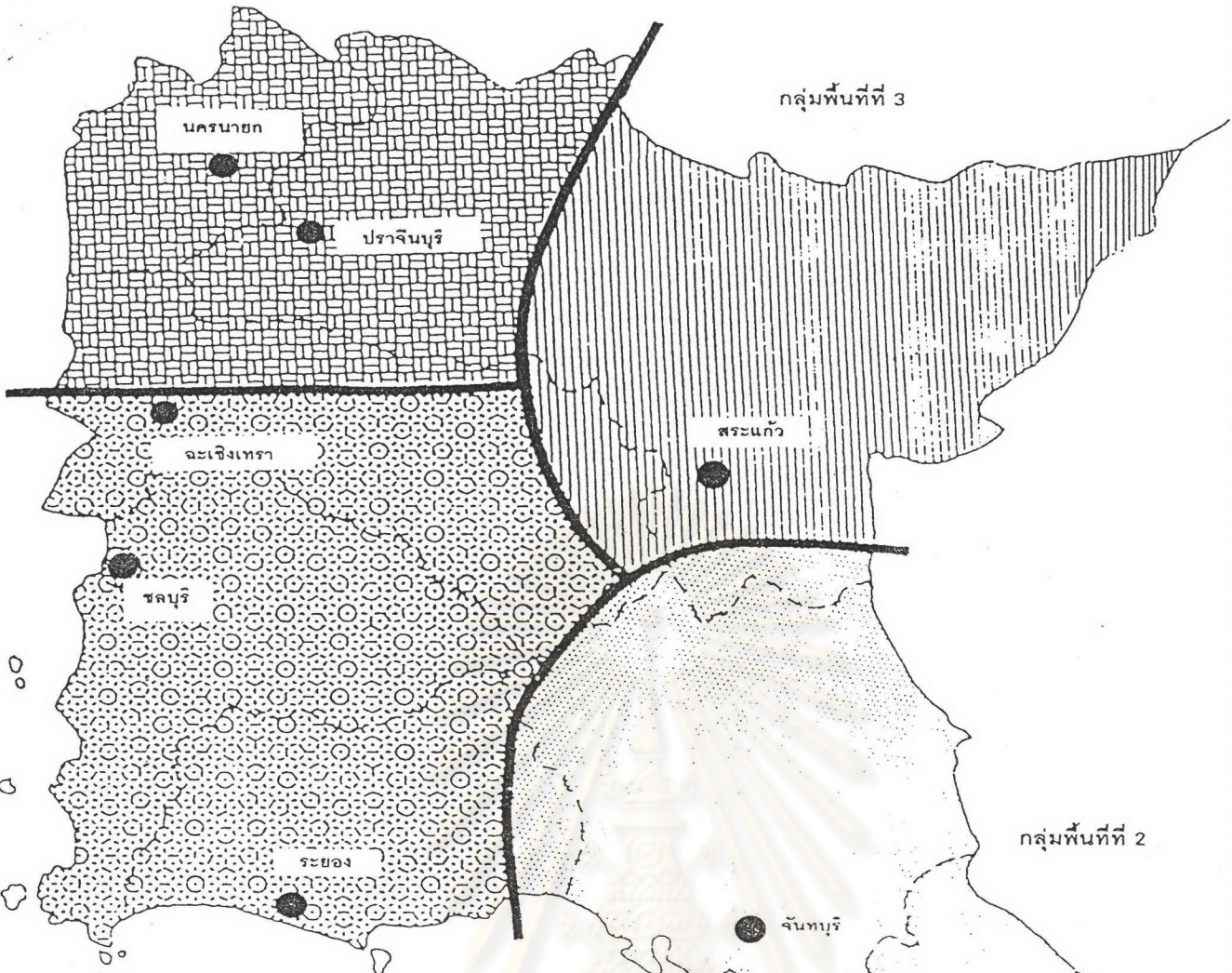
1. เพื่อต้องการกระจายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ไปสู่พื้นที่ส่วนภูมิภาคโดยพื้นที่ดังกล่าวเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลัก และอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ที่มีความสมบูรณ์ในตัวเอง
2. เพื่อให้พื้นที่ดังกล่าว เป็นตัวสกัดกั้นการอพยพประชากรที่เข้ามาสู่กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะช่วยลดความเจริญเติบโตและบรรเทาความแออัดของกรุงเทพฯ ได้
3. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับภาคอื่น ๆ ในการที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะได้รับผลประโยชน์ ในการส่งสินค้าไปยังต่างประเทศโดยไม่ผ่านกรุงเทพมหานครอีกต่อไป ซึ่งจะเป็นการเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาความเจริญต่างๆ ไปสู่ภูมิภาคที่ล้าหลัง

- แหล่งท่องเที่ยว
- เส้นแบ่งเขตแนวภาค
- เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค
- เมืองหลักที่ดำเนินการพัฒนาต่อเนื่อง
- ศูนย์สินค้าผ่านแดนไทย - กัมพูชา
- ทางหลวงตัดใหม่ที่จะดำเนินการ
- แนวถนนเชื่อมโยงระหว่างภาคเพื่อการส่งออก (นครราชสีมา - เขลมาธิบั้ง)
- แนวถนนเชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างภาค (อีสานตอนล่าง - ตะวันออกตอนบน)
- แนวถนนตัดใหม่

แผนที่ 3.6

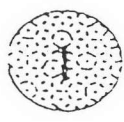
กลุ่มพื้นที่ที่ 3

กลุ่มพื้นที่ที่ 2

กลุ่มพื้นที่ที่ 1

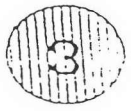
เมืองศูนย์กลางความเจริญของภาค

อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
เมืองศูนย์กลางความเจริญในภาคตะวันออก

พัฒนาการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเล
ศูนย์ผลิตเพื่อการส่งออกและอัญมณี
ศูนย์สินค้าผ่านแดนไทย-กัมพูชา
ศูนย์กลางแปรรูปการเกษตรเพื่อการส่งออก

ฐานเศรษฐกิจใหม่
ศูนย์สินค้าผ่านแดนไทย-กัมพูชา

อุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว
เมืองศูนย์กลางการศึกษา
ศูนย์กลางแปรรูปการเกษตรเพื่อการส่งออก

เส้นแบ่งพื้นที่

แผนที่ 3.7

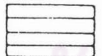

นอกจากนี้แผนพัฒนาฯ ยังได้กำหนดแนวทางการพัฒนาเมืองหลัก และเมืองรองในส่วนภูมิภาคต่างๆ ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาภาค ในอันที่จะช่วยกระจายความเจริญออกไปสู่พื้นที่ชนบทข้างเคียง ซึ่งเมืองชลบุรีได้ถูกกำหนดให้เป็นเมืองหลัก มีบทบาทหน้าที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง การค้าและการบริการของภาคตะวันออก รวมทั้งเมืองระยองและเมืองฉะเชิงเทรา พร้อมทั้งชุมชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นเมืองรอง และได้มีการกำหนดโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกขึ้น ประกอบด้วยโครงการสำคัญประเภทต่างๆ มากมายการพัฒนาที่สำคัญคือ การพัฒนาอุตสาหกรรม การพัฒนาเมือง โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม การท่องเที่ยว และสิ่งแวดล้อม โดยมีระยะเวลาดำเนินงานในช่วง 20 ปี (พ.ศ.2524-2544) ซึ่งคาดว่าจะมีผลกระทบต่อการสร้างความเจริญให้กับจังหวัดชลบุรีและจังหวัดใกล้เคียงในภาคตะวันออกในอนาคต โดยเฉพาะเขตชุมชนเมืองต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่ที่มีการพัฒนาของจังหวัดชลบุรี ซึ่งรัฐก็ได้ดำเนินการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานไปแล้ว และได้ดำเนินการต่อเนื่องเรื่อยมาจนเข้าอยู่ในช่วงของแผนพัฒนาฉบับใหม่

2) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534)

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 ยังคงมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นเขตเศรษฐกิจใหม่ของประเทศ และดำเนินการพัฒนาต่อเนื่องเกี่ยวกับเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค ที่ได้กำหนดไว้แล้วในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 เมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาคที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 มี 24 แห่ง ด้วยกัน โดยมีเมืองศูนย์กลางความเจริญในภาคเหนือ 5 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 7 แห่ง ภาคกลาง 1 แห่ง ภาคตะวันออก 3 แห่ง ภาคตะวันตก 3 แห่ง และภาคใต้ 5 แห่ง แต่ได้แบ่งการพัฒนาตามความเร่งด่วน 5 เมืองใน 4 ภาค ให้มีการพัฒนาต่อเนื่องให้เสร็จในอันดับแรกจังหวัดชลบุรีเป็น 1 ใน 5 ของเมืองหลักนั้นด้วย การพัฒนาพื้นที่เฉพาะในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ได้มีการสานต่อโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก (EASTERN SEABORD) ให้เป็นฐานอื่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในอนาคต พื้นที่มีบทบาทในการผลักดันประเทศ ให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ ซึ่งต้องมีการคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพทั้งทางบก ทางน้ำและทางอากาศ เพื่อส่งสินค้าทั้งภายในประเทศและส่งออกสู่ต่างประเทศ โดยไม่ต้องผ่านเข้าทางกรุงเทพมหานคร แต่อย่างไรก็ตามอาชีพหลักส่วนใหญ่ของประชากรในภาคก็ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม เน้นการผลิตด้านเกษตรทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อการส่งออก และป้อนเข้าโรงงานในจังหวัดชลบุรี ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกพืชไร่ ผลไม้และการประมง

แผนภูมิรูปแบบการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

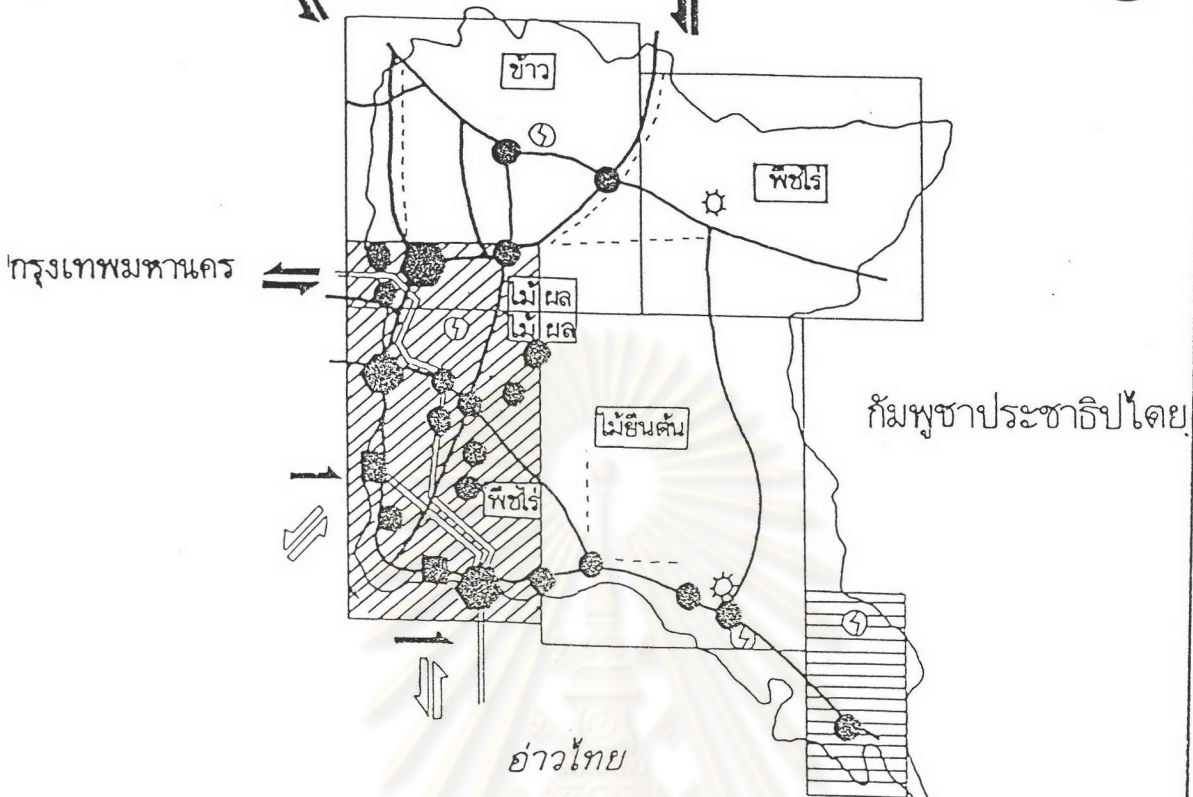
- ศูนย์กลางระดับภาค
- ศูนย์กลางระดับอนุภาค
- ศูนย์กลางระดับจังหวัดหรือเทียบเท่า
- แถบการพัฒนาหลัก
- เขตสงวนและอนุรักษ์
- เขตพัฒนา
- การติดต่อระหว่างภาค
- เขตพัฒนาการท่องเที่ยว
- เขตเพาะเลี้ยงชายฝั่ง
- การติดต่อกับต่างประเทศ
- เขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก
- เส้นทางเดินเรือภายในประเทศ
- ทำเรื่อน้ำลึก

แผนที่ 3.8

ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แผนภูมิแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม

- เมืองหลักและเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาค
- ศูนย์กลางอุตสาหกรรมหลักของภาคและนิคมอุตสาหกรรม
- ศูนย์กลางพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและส่งออก
- เขตพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตร
- เขตพัฒนาอุตสาหกรรมหลักและส่งออก
- เขตพัฒนาพื้นที่ที่ทำเหมืองพลอย
- ศูนย์กลางส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตร
- ศูนย์กลางอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
- แนวทางการเชื่อมโยงวัตถุุดิบและสินค้า
- แนวท่อก๊าซ
- เส้นทางค้าเคียงวัตถุุดิบและพื้นที่
- ท่าเรือน้ำลึก
- การติดต่อระหว่างภาค
- การติดต่อกับต่างประเทศ

แผนที่ 3.9

แผนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีผลกระทบต่อ
 บทบาททางการท่องเที่ยว ซึ่งทำรายได้ให้ประเทศเป็นจำนวนไม่น้อยในแต่ละปี เช่น
 ในปี พ.ศ.2522 เมืองพัทธยาทำรายได้ถึง 3,405.5 ล้านบาท หรือร้อยละ 23 ของการ
 ท่องเที่ยวทั่วประเทศ ซึ่งคาดว่าจะการท่องเที่ยวในภาคตะวันออกจะรายได้ถึง 24,000 ในอีก
 20 ปีข้างหน้า และในปี 2544 เนื่องจากรับนักท่องเที่ยวถึง 3 ล้านคน ให้สามารถพัฒนา
 ควบคู่ไป โดยนำแผนการใช้ทรัพยากร และแผนการอนุรักษ์โดยไม่เกิดการขัดแย้งซึ่งกัน
 และกัน

แผนพัฒนาคน สังคม และวัฒนธรรม สอดคล้องกับบทบาททาง
 ด้านบริการสังคม เนื่องจากชลบุรีเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก จัดเป็นศูนย์กลางทาง
 ด้านการบริการสังคมที่มีความสำคัญแห่งหนึ่ง ทั้งทางด้านการศึกษา และสาธารณสุข

3) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-
 2539)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 เป็นแผนพัฒนาที่
 ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาในทุกๆด้าน กล่าวคือ จะรักษาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
 ไว้ในอัตราที่เหมาะสม และมีเสถียรภาพควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมสู่
 ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศขณะเดียวกันมุ่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความสามารถที่
 จะช่วยตัวเองได้มากยิ่งขึ้น และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนอนุรักษ์ธรรมชาติไว้มิให้
 เสื่อมโทรม

แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 จึงเป็นแผนที่ช่วยเสริมแผนพัฒนาฯ ฉบับ
 อื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีรายละเอียดปลีกย่อยที่ช่วยแก้ไข ส่งเสริม และปรับปรุง
 โครงการต่างๆที่ได้เสนอไว้แล้ว โดยมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตที่ดีของทรัพยากรบุคคลอันจะนำมา
 ซึ่งประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ด้วยความร่วมมือ
 ของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและความร่วมมือของประชาชน

3.4.2 แผนการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก

1) เป้าหมายนโยบายและมาตรการพัฒนา

การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นแผนยุทธศาสตร์
 ได้เริ่มมีการวางแผนและปฏิบัติงานอย่างจริงจังมาตั้งแต่ต้นปี 2524 โดยกำหนดแนวทาง
 การพัฒนาพื้นที่แถบนี้ให้เป็นศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่ เพื่อสนับสนุนการกระจาย
 กิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคอย่างเป็นระบบ เป็นศูนย์กลาง

กรรมหลักและอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ อย่างสมบูรณ์ อันเป็นการเสนอทางเลือกแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมใหม่ในอนาคต เพื่อเป็นแหล่งสร้างงานที่สำคัญเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่ง ทั้งนี้มีเป้าหมายที่จะให้ชายฝั่งทะเลตะวันออกเป็นประตูทางออกให้กับภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างประเทศ เช่น เขมร และเวียดนาม โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานคร ในขณะที่เดียวกันจะจัดให้มีการบริการด้านสังคมที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนการลงทุนของเอกชนในพื้นที่นี้ โดยเฉพาะการพัฒนาฝีมือแรงงาน การให้การศึกษาสาธารณสุข และการควบคุมสภาวะสิ่งแวดล้อม

ในการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว ได้กำหนดการแบ่งเขตพัฒนาออกเป็น 2 เขต คือ

(1) พื้นที่บริเวณมาตาพุดจังหวัดระยอง เนื้อที่ประมาณ 20,000 ไร่ กำหนดให้เป็นเมืองอุตสาหกรรมทันสมัยและเป็นแหล่งที่ตั้งอุตสาหกรรมที่สำคัญคือ โรงแยกแก๊ส อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี โดยอุตสาหกรรมที่มีการนำวัตถุดิบเข้าและส่วนผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อการส่งออกนั้นควรตั้งอยู่ใกล้ท่าเรือน้ำลึก

(2) พื้นที่บริเวณแหลมฉบัง เนื้อที่ประมาณ 10,000 ไร่ กำหนดให้เป็นแหล่งที่ตั้งท่าเรือและอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ที่ไม่มีปัญหาด้านมลพิษ

2) กลยุทธ์การพัฒนา

การพัฒนา มีลักษณะเป็นแผนรุกตามเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และดำเนินการอย่างต่อเนื่องในแผนฯ 6 ที่จะสร้างโอกาสใหม่ทางเศรษฐกิจสำหรับการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยการสร้างฐานเศรษฐกิจใหม่จากแนวทางเดิมที่เคยพึ่งพาผลผลิตทางการเกษตรเป็นหลัก เป็นการขยายแนวทางเลือกใหม่เข้าสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมในรูปแบบต่างๆ ซึ่งกลยุทธ์การพัฒนาให้กำหนดดำเนินการในลักษณะเป็นแผนผสมผสาน (Integrated Programme) ระหว่างโครงการต่างๆ ทั้งที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลที่จะเป็นผู้นำการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ สำหรับอุตสาหกรรมโดยตรง ทั้งท่าเรือน้ำลึก น้ำประปา ถนน รถไฟ ไฟฟ้า การสื่อสารและโทรศัพท์และภาคเอกชนที่จะเป็นผู้นำการลงทุนด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้ รัฐยังเป็นผู้ดำเนินการจัดการเตรียมส่วนสนับสนุนอื่นๆ เช่น แหล่งนิคมอุตสาหกรรม การพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการลงทุน การควบคุมด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อให้อุตสาหกรรมต่างๆ สามารถเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และสามารถแข่งขันกับตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาในลักษณะนี้ความสอดคล้องระหว่างแผนงานและการจัด

การงบประมาณ และการประสานงานกันระหว่างปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง นับเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้แผนงานนี้ประสบความสำเร็จ

3) การลงทุน

แผนงานพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ประกอบด้วย การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งรัฐเป็นผู้ดำเนินการ และการลงทุนด้านอุตสาหกรรม โดยภาคเอกชน

ในส่วนของการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระยะแรก ได้จัดเตรียมเงินกู้และเงินสมทบสำหรับก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานหลักไว้แล้ว เช่น ท่าเรืออุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง และท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง รวมทั้งโครงการสนับสนุนอื่นๆ

ในส่วนของการลงทุนด้านอุตสาหกรรม ซึ่งภาคเอกชนเป็นผู้นำการลงทุนนั้นระยะแรกรัฐบาลได้ร่วมลงทุนในอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ประเภทอุตสาหกรรมการผลิต (Manufacturing Industry) บางโครงการที่มีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการลงทุนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและเชิงพาณิชย์ เช่น อุตสาหกรรมปุ๋ยเคมีและอุตสาหกรรมปิโตรเคมี นอกจากนี้มีนักลงทุนจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้มาลงทุนด้านอุตสาหกรรมในพื้นที่เป้าหมายการพัฒนาทั้งในบริเวณมาบตาพุดและแหลมฉบัง

4) ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

แผนงานการพัฒนาระยะแรกนี้ คาดว่าจะก่อให้เกิดการจ้างแรงงานทั้งทางตรง และทางอ้อม ในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นประมาณ 300,000 คน ซึ่งยังไม่รวมถึงแรงงานที่จะเกิดขึ้น อันเนื่องมาจากกิจกรรมต่อเนื่องทางด้านพาณิชย์และบริการอื่นๆ ที่จะติดตามมาอีก อุตสาหกรรมต่างๆ ที่พัฒนาขึ้นมาในในระยะแรกจะเป็นอุตสาหกรรมทดแทนการนำเข้าเป็นส่วนใหญ่และจะช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศได้ประมาณปีละ 40,000 ล้านบาท ส่วนชุมชนในอนาคตที่จะเป็นศูนย์กลางทางกิจกรรมต่างๆ สรุปได้ว่า

เมืองชลบุรี จะเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคที่ทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นทั้งในเชิงธุรกิจการค้า และการบริหารงานภาครัฐบาล

แหลมฉบัง จะเป็นเมืองท่าใหม่ของประเทศ

พัทยา จะเป็นเมืองท่องเที่ยวควบคู่ไปกับศูนย์พาณิชย์และธุรกิจการค้า

มาบตาพุด จะเป็นเมืองอุตสาหกรรมสมัยใหม่ของประเทศ

เมืองระยอง จะเป็นศูนย์บริการและฐานการศึกษา และวิจัย ด้านเทคโนโลยี

ทั้งนี้ ไม่รวมผลประโยชน์ทางอ้อมทางเศรษฐกิจและสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการพัฒนา เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพในการขนส่งทางทะเล การลดปัญหาอัตราการขยายตัวของประชาชนในกรุงเทพฯ ซึ่งทำให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหาน้ำท่วม และปัญหาภัยสังคมอื่นๆ

3.4.3 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

1) สำคัญของผลการพัฒนา ระยะที่ 1 (พ.ศ.2524-2537)

นโยบายหลัก

(1) กระจายความเจริญและกิจกรรมทางเศรษฐกิจออกจากกรุงเทพมหานครสู่พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างมีระบบ

- เป็นแหล่งจ้างงานใหม่ เพื่อรองรับแรงงานและประชากรที่จะอพยพจาก กรุงเทพฯ และภาคอื่น ๆ เข้าไปอยู่ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก
- พัฒนาชุมชนเดิมและชุมชนใหม่ ที่มีโครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคมอย่างครบถ้วน ให้แรงงานสามารถตั้งถิ่นฐานได้อย่างถาวร
- มีการควบคุมสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

(2) เพิ่มประสิทธิภาพในการค้าขายแข่งกับตลาดโลก

- เปิดประตูใหม่ของประเทศเชื่อมโยงกับเส้นทางตลาดโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอยู่ติดกับท่าเรือเพื่อต้นทุนค่าขนส่ง, ต้นทุนการผลิต

2) การประเมินผลทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม

- การลงทุนพัฒนาพื้นที่ระยะที่ 1 ระหว่างปี 2524-2537 รวมประมาณ 420,000 ล้านบาท ประกอบด้วย การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง แบ่งเป็น

♦ ภาครัฐบาล มีการลงทุนประมาณ 104,000 ล้านบาท เป็นโครงสร้างพื้นฐานร้อยละ 70 เป็นอุตสาหกรรมและท่าเทียบร้อยละ 18 ที่เหลือร้อยละ 12 เป็นการพัฒนาด้านสังคม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม

♦ ภาคเอกชน มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและกิจการต่อเนื่องเฉพาะในเขตนิคมอุตสาหกรรมของภาครัฐ และนิคมฯ ภาคเอกชน รวม 316,000 ล้านบาท นอกจากนี้มีการลงทุนด้านบริการอื่น ๆ เช่น โรงแรม สถานบริการ และที่อยู่อาศัยอีกมาก

- การจ้างงานเพิ่มขึ้นประมาณ 460,000 คน ประกอบด้วยการจ้างงานทางตรง 127,000 คน และการจ้างงานทางอ้อมประมาณ 330,000 คน

- การขยายตัวทางเศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มขึ้นประมาณ 3 เท่า และผลผลิตเฉพาะภาคอุตสาหกรรมขยายตัวเพิ่มขึ้น 3.2 เท่า

3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลัก

- การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลักระยะที่ 1 เสร็จเรียบร้อยตามเป้าหมายเช่น นิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือ และเขตชุมชนใหม่ทั้งในพื้นที่แหลมฉบังและมาบตาพุด

- โครงข่ายสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ระยะที่ 1 เช่น อ่างเก็บน้ำและท่อส่งน้ำ ระบบสายส่งไฟฟ้า ระบบสื่อสาร โทรคมนาคม เพื่อสนับสนุนนิคมอุตสาหกรรม ท่าเรือน้ำลึก เขตอุตสาหกรรมและชุมชนใหม่ ได้ดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จและบริการให้อุตสาหกรรมได้ตั้งตั้งแต่ปี 2534

4) ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระยะที่ 1

(1) การพัฒนาระยะที่ 1 ทำให้เศรษฐกิจของพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะระหว่างปี 2533-2535 มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรมและบริการ ตลอดจนการจ้างงานสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้มาก ส่งผลให้ราคาที่ดินและความต้องการด้านบริการพื้นฐานมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วจนเกิดปัญหาสภาพคอขวดขึ้นในหลายด้านซึ่งเป็นผลเสียระบบเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นของนักลงทุนที่ตัดสินใจมาลงทุน ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งตะวันออก

(2) ระหว่างปี 2535-2536 อัตราการขยายตัวของการลงทุนอุตสาหกรรมในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เริ่มลดลงโดยเฉพาะชลบุรี และระยอง เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่จังหวัดอื่น ๆ โดยรอบกรุงเทพมหานคร เช่น ปทุมธานี สระบุรี ออยุธยา และราชบุรี สาเหตุจาก

- ที่ดินบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกมีราคาสูงกว่าโดยเฉลี่ยประมาณ 500,000 บาท/ไร่
- ขาดแคลนแรงงานฝีมือ โดยเฉพาะวิศวกร ช่างฝีมือ นักวิทยาศาสตร์ และต้นทุนแรงงานไร้ฝีมือสูงกว่าพื้นที่อื่นประมาณร้อยละ 10-30
- ต้นทุนค่าสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โดยเฉพาะค่าประปามีราคาสูงกว่าประมาณร้อยละ 30-40

(3) นอกจากนี้ในระยะที่ผ่านมา พื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกยังคงทำหน้าที่เป็นเพียงบริวารของกรุงเทพมหานครเท่านั้น ยังต้องพึ่งการพัฒนาเชื่อมโยง กับกรุงเทพมหานคร เนื่องจาก

- สินค้าส่งออกหลักของประเทศยังคงอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย ทำให้อุตสาหกรรมหลายรายในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก ยังคงส่งออกโดยใช้ท่าเรือ คลองเตย
- แรงงานฝีมือส่วนใหญ่ที่อพยพเข้าไปทำงาน ในพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกได้เนื่องจากธุรกิจต่อเนื่องยังไม่ขยายตัวเต็มที่และบริษัทแม่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในกรุงเทพฯ
- ขาดแคลนโรงเรียนที่มีคุณภาพดี ใกล้เคียงหรือเทียบเท่ากับมาตรฐานโรงเรียนในกรุงเทพฯ ให้บุตรหลานศึกษาได้
- การพัฒนาชุมชนและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมล่าช้า เช่น โรงพยาบาล ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย เป็นต้น

3.5 บทบาทของภาคตะวันออกต่อการพัฒนาประเทศ

1) บทบาทในการเป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศทางด้านอุตสาหกรรม

นอกจากจะมีชลบุรีเป็นเมืองหลักของภาค และระยอง ฉะเชิงเทราเป็นเมืองรอง หรือเมืองศูนย์กลางความเจริญของภาคแล้ว ทั้งสามจังหวัดยังได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่พัฒนาชายฝั่งตะวันออก ในช่วงการพัฒนาช่วงแรก หรือโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ระยะที่ 1 (Eastgem Seaboard Phase 1) เนื่องจากประเทศไทยต้องพัฒนาด้านอุตสาหกรรมโดยเป็นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรมพื้นฐาน

2) บทบาทการด้านการเป็นศูนย์กลางการคมนาคมขนส่ง

การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของการเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยมีภาคตะวันออกเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นศูนย์กลางการลงทุนทางอุตสาหกรรม พาณิชยกรรมและบริการ ปัจจัยที่สนับสนุนนโยบายดังกล่าวได้สัมฤทธิ์ได้ทางหนึ่งคือ การคมนาคมขนส่งที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำเป็นต้องมีการขนส่งอย่างรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันขณะที่ประเทศไทยมีการขยายตัวทางการค้าและอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก แต่อาศัยท่าเรือเพียงท่าเรือพาณิชย์กรุงเทพฯ การขนส่งแออัด ทำให้การขนส่งสินค้าเข้า-ออกเป็นไปอย่างขาดประสิทธิภาพ และมีอัตราการเสี่ยงสูง ดังนั้น ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและมาบตาพุด ในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก จึงมีบทบาทในการเป็นท่าเรือนานาชาติ และเป็นประตูสู่ต่างประเทศให้กับภาคตะวันออก เชียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลางโดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ ทั้งรัฐได้เสริมบทบาทด้านนี้ ด้วยการลงทุนโครงการโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการขนส่งและดึงดูดนักลงทุน เช่น โครงการรถไฟความเร็วสูง โครงการปรับปรุงสนามบินสัทหีบให้เป็นที่สามารถซ่อมเครื่องบินด้วยโครงการถนนชลบุรี-กรุงเทพฯสายใหม่

จากสภาพดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ภาคตะวันออกมีบทบาทในด้านการคมนาคมขนส่งทุกด้าน ทั้งการคมนาคมขนส่งทางถนน รถไฟ และทางอากาศ รวมทั้งการขนส่งสินค้า ซึ่งมีท่าเรือพาณิชย์ถึง 3 แห่ง คือ ท่าเรือน้ำลึกสัทหีบ ท่าเรือน้ำลึกมาบตาพุด และท่าเรือน้ำลึกเกาะสีชัง เป็นต้น

3. บทบาทด้านการเกษตร

ภาคตะวันออกเป็นภาคที่อุดมสมบูรณ์ด้านพืชพันธุ์ธัญญาหาร เป็นภาคที่มีชื่อเสียงในผลผลิตการเกษตร ทั้งพืชไร่และไม้ผล โดยมีชลบุรีและระยองเป็นศูนย์กลางการแปรรูปและการส่งออก จันทบุรี ตราด เป็นแหล่งผลิตไม้ผลที่สำคัญ ได้แก่ ทุเรียน เงาะ มังคุด เป็นต้น นอกจากนี้การจัดงานผลไม้ประจำปี เป็นการส่งเสริมและเน้นบทบาทด้านการเกษตรให้เด่นชัดขึ้น และเป็นโอกาสของเกษตรกรจะสามารถนำสินค้าเกษตรทั้งด้านไม้ผล หัตถกรรมตลอดจนอาหารทะเลแห้ง ซึ่งล้วนเป็นสินค้าขึ้นชื่อของภาคออกจำหน่ายได้

4. บทบาทด้านการท่องเที่ยว

ภาคตะวันออกมีชื่อเสียงในเรื่องแหล่งท่องเที่ยวมาก แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือ พัทธยา บ้านเพ หรือแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา เช่น วัดหลวงพ่อโสธร จังหวัดฉะเชิงเทรา ศาลเจ้าพ่อเขาใหญ่ที่เกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี หรือวัดเขาสุกิม จังหวัดจันทบุรี ซึ่งมีชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมไปนมัสการทุกปี นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว เช่น เทศกาลผลไม้ เทศกาลประจำปีจังหวัด เทศกาลประเพณีกองข้าว เป็นต้น

3.6 บทบาทของจังหวัดชลบุรีในภาคตะวันออก

1) บทบาทการเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม

โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการแปรรูปการเกษตรที่กำหนดที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมโดยทั่วไป และไม่จำแนกประเภทอุตสาหกรรม ปัจจัยที่กำหนดที่ตั้งโรงงาน มีดังนี้คือ

(1) รายได้เฉลี่ยของประชากรในจังหวัด (per capita GPP) จำนวนประชากร ความพร้อมในสิ่งสาธารณูปการและสาธารณูปโภค และระยะทางจากกรุงเทพฯ

(2) รายได้เฉลี่ยของประชากรจังหวัด อัตราความหนาแน่นประชากร ความพร้อมของระบบการขนส่ง (ถนน) การพัฒนาความพร้อมของน้ำและไฟฟ้า ระดับการพัฒนาของตลาดเงินและระยะทางจากกรุงเทพฯ

(3) ราคาที่ดิน ตลาด และขนาดของท้องถิ่น

(4) ใกล้ตลาด ความสะดวกในการขนส่ง การอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ ความพร้อมของน้ำประปา ไฟฟ้า ราคาที่ดิน และความสะดวกในการจ้างงาน

จากการศึกษาของโฆเซ อารียา แสดงให้เห็นว่า จังหวัดชลบุรี มีความพร้อมและเหมาะสมที่สามารถกำหนดบทบาทให้เป็นนิคมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกและแปรรูปการเกษตร จากที่มีจำนวนประชากรมากที่สุดในภาค มีความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานอันได้แก่ ไฟฟ้าและประปา ระยะทางจากกรุงเทพมหานครอยู่ในรัศมี 100 กิโลเมตร มีท่าเรือน้ำลึกและสนามบินที่สามารถปรับปรุงให้ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ เป็นแหล่งวัตถุดิบและอยู่ใกล้แหล่งวัตถุดิบ โดยเฉพาะพืชไร่ เช่น อ้อย (น้ำตาล) มันสำปะหลัง เป็นต้น สำหรับเรื่องราคาที่ดินจากนโยบายการพัฒนาที่เริ่มจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 ในปี 2525 ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น จนเกิดการชะลอตัวการลงทุน ประกอบกับปัจจัยความพร้อมของแรงงานที่มีจำนวนมาก หากไร้ฝีมือในด้านเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ จึงนับว่าเป็นข้อจำกัดทางด้าน

อุตสาหกรรม จากแผนการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกมีการกำหนดบทบาทเมืองของ จังหวัดชลบุรีไว้คือ

1. ชลบุรี เป็นแหล่งอุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมบริการสำหรับชุมชนเมือง
2. แหลมฉบัง เป็นแหล่งอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออกและอุตสาหกรรมเบา
3. สัตหีบ เป็นศูนย์การขนส่ง ทั้งทางเรือและทางอากาศ

2) บทบาทการเป็นศูนย์การบริการด้านการเงิน

เนื่องจากระบบการเงินและการค้าของจังหวัดมีความพร้อมสูง การก่อสร้างและการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์จะขยายตัวอย่างรวดเร็ว

3) บทบาทในธุรกิจการท่องเที่ยว

เนื่องจากชลบุรีมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญคือ เมืองพัทยา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ ที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย มีนักท่องเที่ยวและโรงแรมจำนวนมาก ทำให้มูลค่าผลิตภัณฑ์สูงขึ้นในภาคบริการ นอกจากเมืองพัทยาแล้วชลบุรียังมีแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้แก่ เขาสามสุข เกาะลอยศรีราชา หาดจอมเทียน และหาดบางแสน

4) บทบาทด้านการเกษตรกรรม

ถึงแม้ว่า บทบาททางด้านเกษตรกรรมลดลง จากมูลค่าผลิตภัณฑ์ในแต่ละปีลดลง แต่มูลค่าของการแปรรูปการเกษตรอย่างง่ายมีมูลค่าเพิ่มขึ้น เนื่องจากปัญหาราคาที่ดินสูงขึ้น และความต้องการใช้ที่ดิน ในกิจกรรมประเภทอื่น ๆ ทำให้เกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเองขายที่ดินให้กับนักลงทุน ดังนั้น บทบาทด้านเกษตรกรรมของจังหวัดชลบุรีเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะเป็นแหล่งที่ตั้งของอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตการเกษตร

5) บทบาทด้านบริการสังคม

จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก จัดเป็นศูนย์กลางการบริการสังคมที่สำคัญแห่งหนึ่งทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข ทางด้านการศึกษา มีสถานการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงอุดมศึกษา โดยเฉพาะระดับอาชีวศึกษานั้นมีอยู่หลายสาขา ทั้งวิทยาลัยเกษตรกรรม วิทยาลัยเทคนิค 2 แห่ง คือ วิทยาลัยเทคนิคสัตหีบและวิทยาลัยเทคนิคราชบุรี วิทยาลัยพยาบาล และวิทยาลัยสาธารณสุขภาคกลาง และเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยบูรพา

สำหรับด้านบริการสาธารณสุข จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางการบริการสาธารณสุข เพราะเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลศูนย์ของภาค และมีโรงพยาบาลของเอกชนและโรงพยาบาลรัฐบาล แยกเป็นโรงพยาบาลชุมชน 10 แห่ง สถานบริการอื่นๆ ของรัฐอีก 116 แห่ง และยังมีสถานบริการสาธารณสุขของเอกชนอีก 502 แห่ง

จากการที่จังหวัดชลบุรีที่สำคัญหลายประการต่อการพัฒนาของภาคตะวันออก ดังนั้นจึงควรศึกษาพื้นที่ ลักษณะโครงสร้างการพัฒนา ศักยภาพ และปัญหาของพื้นที่ในจังหวัดชลบุรีว่า ลักษณะโครงสร้างการพัฒนามีความสอดคล้องกับบทบาทที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันหรือไม่ มีปัญหา ข้อจำกัดอย่างไร สามารถปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ กายภาพ เศรษฐกิจและสังคม อย่างไร

3.7 | สรุป

จากการศึกษาในลักษณะทางโครงสร้างกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ตามทฤษฎีของเอิร์ชแมน กล่าวว่า การวางแผนพัฒนาภาคที่ดีที่สุดต้องพัฒนาภาคที่มีความสำคัญและทำให้สามารถส่งความเจริญไปสู่ภาคอื่น ด้วยกลยุทธ์ของการนำทรัพยากรมาใช้ และให้ความสำคัญแก่อุตสาหกรรมพื้นฐาน ดังนั้น หากพิจารณาตามทฤษฎีให้ความสำคัญแก่การอุตสาหกรรมแก่อุตสาหกรรมพื้นฐาน ดังนั้นหากพิจารณาตามทฤษฎีนี้จังหวัดในภาคตะวันออกที่สำคัญที่เหมาะสมแก่การพัฒนาคือ โดยจัดลำดับการพัฒนาจังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และฉะเชิงเทรา สามารถพัฒนาเป็นลำดับที่ 1 จันทบุรี ตราด และปราจีนบุรี เป็นลำดับที่ 2 และจังหวัดนครนายกและสระแก้วเป็นลำดับที่ 3

โดยสรุปจากลักษณะกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ดังนี้

ลักษณะทางกายภาพ จากผลการศึกษาพบว่า มีระดับการพัฒนาของพื้นที่ได้ 4 ระดับ (รายละเอียดของ (4.1.4)) คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพสูง การพัฒนาคือ จังหวัดชลบุรี ระยองและฉะเชิงเทรา เนื่องจากจังหวัดที่สามเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่มีการคมนาคมเข้าถึงสะดวกโดยทางหลวงแผ่นดินหรือทางหลวงจังหวัด ปัจจุบันมีโครงการพัฒนาจากภาครัฐ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2525-2539) แม้ว่าจังหวัดชลบุรีจะมีสมรรถนะดินที่เหมาะสมแก่การปลูกพืชไร่เป็นส่วนใหญ่และทำเลที่ตั้งของจังหวัดกับสาธารณูปโภคสาธารณูปการพร้อมในการพัฒนาสูงที่สุดจากลักษณะกายภาพ

ลักษณะทางเศรษฐกิจ จากการศึกษามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม พบว่าจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถแบ่งออกได้ 4 กลุ่ม (ตามรายละเอียดหัวข้อ 4.2) และกลุ่มจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมสูงสุด คือ จังหวัดชลบุรี ซึ่งจากการศึกษาพื้นฐานทางเศรษฐกิจพบว่า จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีภาคอุตสาหกรรมเด่นที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีความเหมาะสมในการพัฒนาต่อไป ส่วนจังหวัดระยอง ฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รองจากจังหวัดชลบุรี แต่สามารถพัฒนาเป็นกลุ่มจังหวัดได้โดยเน้นภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่สำคัญของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม เมื่อเทียบกับประเทศ

ลักษณะทางสังคมและประชากร ความเพียงพอจากการศึกษาลักษณะทางสังคมโดยพิจารณาของการบริการทางการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการ จากการศึกษาโดยการศึกษาภาคบังคับ คือ ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาพบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนครูเพียงพอกับมาตรฐานการศึกษา แต่บางจังหวัดสูงกว่ามาตรฐานการศึกษาเพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะอัตราส่วนครูกับนักเรียน เนื่องจากสาเหตุที่มีจำนวนประชากรสูง เช่น จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง ซึ่งในอนาคตอาจจะขาดแคลน สำหรับทางการบริการสาธารณสุข พบว่า เพียงพอต่อการบริการ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย